

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ТА БІЗНЕСУ
КАФЕДРА ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

**«РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ
ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО
СТАНУ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ФІНАНСОВУ
БЕЗПЕКУ УКРАЇНИ»**

**Збірник тез доповідей та матеріалів
учасників круглого столу студентського
Науково-практичного гуртка митної справи
кафедри фінансового менеджменту**

Львів – 13 жовтня 2022 р.

Митна політика та актуальні проблеми економічної безпеки України: Збірник тез доповідей та матеріалів учасників круглого столу студентського Науково-практичного гуртка митної справи кафедри фінансового менеджменту. – 13 жовтня 2022 р. – Львів: ФУФБ, 2022. – 9 с.

Редакційна колегія:

Ситник Н. С., завідувач кафедри фінансового менеджменту, д.е.н., професор

Дубик В. Я., доцент кафедри фінансового менеджменту, к.е.н., доцент

Голинський Ю. О., доцент кафедри фінансового менеджменту, к.е.н., доцент

Тексти подаються в авторській редакції. Відповідальність за точність, достовірність та зміст матеріалів несуть автори.

Матеріали круглого столу призначені для викладачів, аспірантів і студентів економічних спеціальностей закладів вищої освіти.

Наша адреса:

Львівський національний університет імені Івана Франка, факультет управління фінансами та бізнесу, кафедра фінансового менеджменту.

79038, м. Львів, вул. Медової Печери, 53, каб. 114.

<https://financial.lnu.edu.ua/department/finansovoho-menedzhmentu>

derzhavni.finansu@ukr.net

ЗМІСТ

Дунець І. А МІЖНАРОДНА ФІНАНСОВА ПІДТРИМКА УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ	5
Мохнар І. В. ВЗАЄМОДІЯ МИТНИХ ОРГАНІВ ТА УЧАСНИКІВ ЗЕД ПРИ ЗАСТОСУВАННІ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	8
Голева Д.В. МИТНА ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ	10
Даниляк Я.А. ВВЕЗЕННЯ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ	12
Королишин С.Р МИТНА ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА. ПРОТЕКЦІОНІЗМ ТА ЛІБЕРАЛІЗАЦІЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	14
Мокрицька В-А. Т. МИТНЕ ОФОРМЛЕННЯ ТОВАРІВ НА ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ: КЛЮЧОВІ НОВАЦІЇ.....	16
Мохнар І.В. МИТНА ПОЛІТИКА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ФІНАНСОВУ БЕЗПЕКУ ДЕРЖАВИ.....	19
Сабадаш І. І. ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ТА ВСТАНОВЛЕННЯ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ ..	21
Скидан У.І. СТАН БЮДЖЕТНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ДОХОДІВ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	23
Гонтарик Т. Р. ПРИЄДНАННЯ УКРАЇНИ ДО КОНВЕНЦІЇ ПРО ПРОЦЕДУРУ СПІЛЬНОГО ТРАНЗИТУ	25
Дунець І. А ТРАНСПАРЕНТНІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	28
Сергієнко К. ВДОСКОНАЛЕННЯ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ.....	31
Фольтович Д.Р. ОФШОРНА ФІНАНСОВА ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ФІНАНСОВУ БЕЗПЕКУ УКРАЇНИ	32
Огребчук В.А. ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У МИТНІЙ СПРАВІ	35

Фурман О. О. ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ В УКРАЇНІ: НАДХОДЖЕННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ	37
Фурман О. О. ОСОБЛИВОСТІ МИТНОГО ОФОРМЛЕННЯ ТОВАРІВ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ.....	39
Хіта В. І. ВАЛЮТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ ЗА УМОВ ВОЄННОГО СТАНУ.....	40
Чепіль Ю.Б. СУТНІСТЬ, ПЕРЕВАГИ ТА РИЗИКИ ОФШОРИЗАЦІЇ СФЕРИ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ	42
Штундер І.М. ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	46

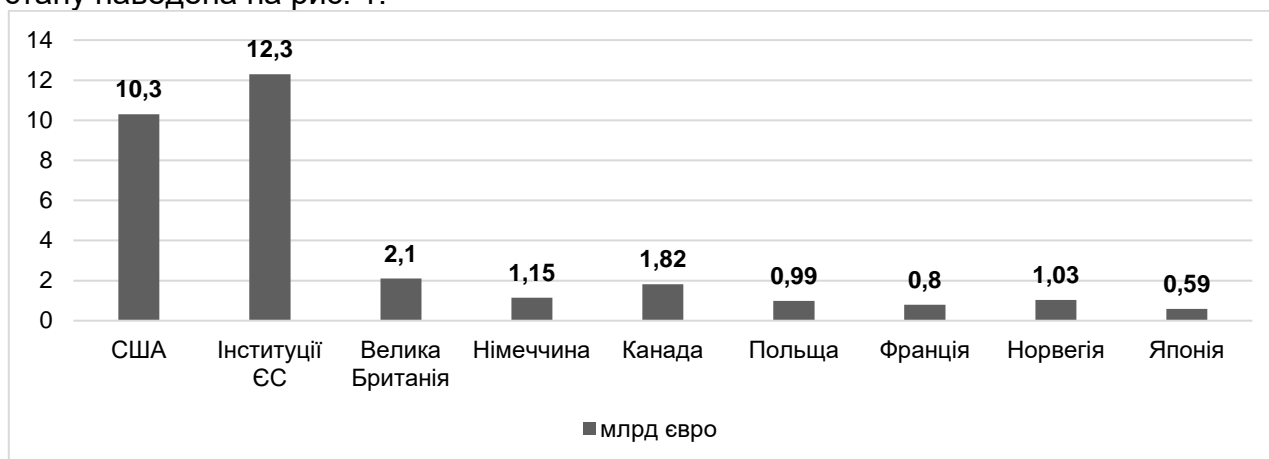
Дунець І. А
Науковий керівник: д.е.н., проф. Ситник Н. С.
Львівський національний університет імені Івана Франка

МІЖНАРОДНА ФІНАНСОВА ПІДТРИМКА УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Військові дії в Україні спричинили значну дестабілізацію в її економіці. Фактично, підтримувати існування та захист держави лише власними коштами неможливо, тому підтримка від партнерів у поточній ситуації є нагальною потребою для України. Від перших днів військового вторгнення з-за кордону надходить багато гуманітарної та військової допомоги, зокрема надходить і значна частка коштів для забезпечення фінансової політики.

Міжнародна фінансова допомога надходить в Україну переважно валютою різних країн у формі грантів або позик. Бажаною для України є допомога у формі грантів, що не потребують погашення, але посилено залучається також і позики та кредити, оскільки потреба в коштах є надто великою. Найбільше допомоги у формі грантів надають Сполучені Штати Америки.

Загальна кількість переданої фінансової допомоги Україні під час воєнного стану наведена на рис. 1.

Рис. 1. Міжнародна фінансова допомога Україні, що надійшла від 24 лютого 2022 року до 3 серпня 2022 року

Джерело: розроблено автором за даними [1]

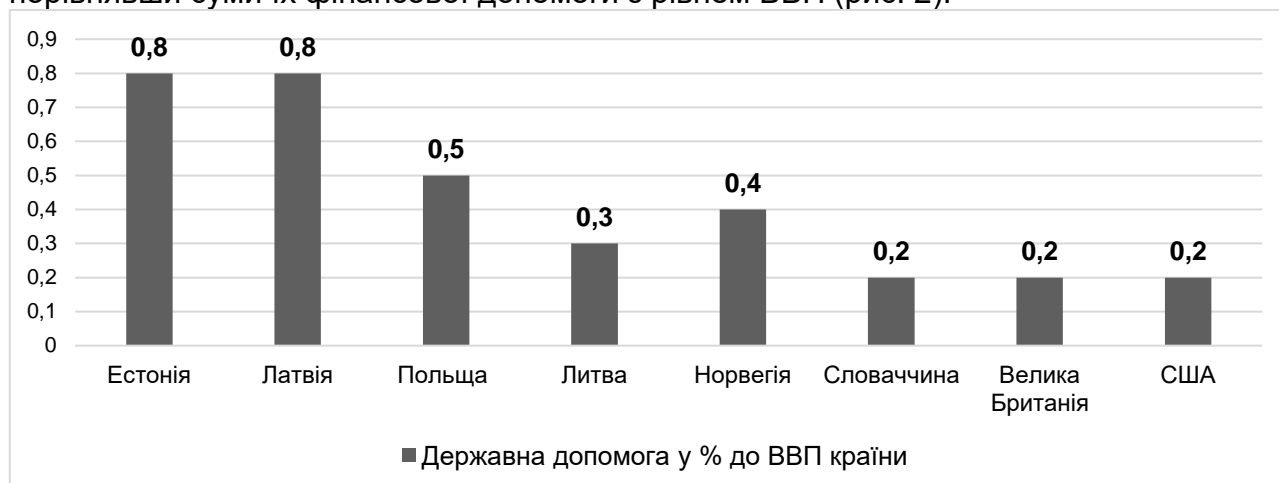
За даними Ukraine Support Tracker, під час дії воєнного стану в Україні найбільше фінансової допомоги надійшло від Європейського Союзу (12,3 мільярди євро) та Сполучених Штатів Америки (10,3 мільярди євро). Досить високий рівень фінансової допомоги надали Велика Британія, Канада та Німеччина (2,1 мільярди євро, 1,82 мільярди євро та 1,15 мільярди євро відповідно). За обрахунками Ukraine Support Tracker фінансові зобов'язання перед Україною на різні суми мають 16 країн.

Фінансову допомогу країни можуть надавати як безпосередньо до бюджету України, як у випадку з наданням коштів від Великої Британії на пом'якшення фінансового тиску від військової агресії, так і спрямовувати кошти на окремі цілі, наприклад медичну допомогу (Литва) або фінансову допомогу переміщеним особам (Словенія).

Обрахована міжнародна фінансова допомога включає двосторонні зобов'язання перед Україною та не включає приватні пожертви, підтримку біженців за межами України та допомогу міжнародних організацій.

Надання міжнародної фінансової допомоги від країн-донорів залежить від їх фінансового становища, оскільки рівні суми допомоги для України мають різні частки

в бюджеті відповідних країн. Оцінити величину підтримки від країн можливо порівнявши суми їх фінансової допомоги з рівнем ВВП (рис. 2).

Рис. 2. Державна підтримка України за рівнем ВВП країни-донора, надана від 24 лютого 2022 року до 3 серпня 2022 року

Джерело: розроблено автором за даними [1]

За даними Ukraine Support Tracker, найбільший розмір фінансових зобов'язань перед Україною відповідно до рівня ВВП країни-донора мають Естонія та Латвія (по 0,8% від власного ВВП). Польща та Норвегія надали допомоги України в еквіваленті на 0,5% ВВП та 0,4% ВВП відповідно. Допомога від Сполучених Штатів Америки, яка є найбільшою в розрахунку в мільярдах євро, становить лише 0,2% за рівнем ВВП.

Міжнародна фінансова допомога для України в умовах воєнного стану надходить і від міжнародних організацій. Одним з перших екстрену фінансову допомогу Україні у березні 2022 року надав Міжнародний валютний фонд в сумі 1,4 мільярда доларів США через Інструмент прискореного фінансування (RFI). Програма RFI спрямована на фінансування першочергових витрат та нагальних потреб платіжного балансу, що виникають у зв'язку з триваючим воєнним конфліктом, які, якщо їх не вирішити, призведуть до негайного та серйозного економічного зриву [2].

Міжнародні фінансові організації підтримували Україну від перших днів війни. Так, за даними НБУ, у березні 2022 року Світовий банк затвердив додатковий пакет підтримки для України в розмірі понад 700 мільйонів доларів США, а Рада директорів ЄБРР ухвалила рішення про фінансову допомогу у розмірі 2 млрд євро, що передбачає фінансування заходів для допомоги громадянам, компаніям і країнам, які зазнали впливу війни росії проти України.

Попри війну в Україні значна фінансова підтримка надходить від Європейського банку реконструкції та розвитку, що має станом на серпень 2022 року 203 активні проекти поточне портфолію яких перевищує 4 мільйони євро. 54% від наданих коштів ЄБРР спрямував на інфраструктуру, 35% на промисловість та 11% на фінансові установи [3].

Міжнародна фінансова підтримка відбувається через надходження в Україну великої кількості валюти від різних країн, що найчастіше опрацьовується Національним банком України. Зі свого боку, НБУ працює над забезпеченням вигідних умов переказу коштів в Україну з-за кордону. За ініціативи Європейської Комісії 27 вересня 2022 року у Брюсселі (Бельгія) підписано Спільну заяву надавачів послуг з переказу коштів в Україну.

Головною метою цього документа є розширення можливостей для здійснення доступних та прозорих переказів коштів на підтримку українців та України. Зокрема, йдеться про:

- подальше сприяння наданню послуг з переказу коштів і зниженню комісій за них до цільового показника у 3% (встановленого в Цілях сталого розвитку і Дорожній карті групи країн G20 щодо транскордонних платежів);
- зниження загальних розмірів комісій за переказ коштів принаймні на час агресії росії проти України як у односторонньому, так і у двосторонньому порядку;
- розкриття загальних розмірів комісій за переказ коштів, зокрема комісій, що застосовуються до обмінних курсів євро або гривні, встановлених ЄЦБ та Національним банком України;
- спрямування зусиль на збереження доступності послуг з переказу коштів через мережу агентів та подальша їх цифровізація [2].

За даними НБУ, з усіх коштів, переказаних в Україну з-за кордону за січень – липень 2022 року, через міжнародні системи переказу коштів надійшло приблизно чверть (24%). Зниження вартості переказів коштів міжнародними системами в межах підписання Спільної заяви також сприятиме тому, що населення віддаватиме перевагу безпечнішим каналам для переказів в Україну. Як наслідок, це надасть додатковий поштовх для розвитку прозоріших, доступніших та конкурентніших послуг із переказу коштів.

НБУ координує міжнародну фінансову допомогу також і спеціалізовано. Так, від перших днів війни НБУ відкрив спеціальний рахунок для збору коштів на підтримку Збройних Сил України. Даний рахунок є мультивалютним та створений для поповнення як в національній валюті України, так і для переказу коштів від міжнародних партнерів та донорів.

Загалом станом на 12 липня 2022 року на спеціальний рахунок із дня відкриття перераховано 19,7 млрд грн у еквіваленті. Зокрема, 7,1 млрд грн у еквіваленті надійшло з-за кордону в іноземній валюті (долари США, євро, фунти, канадські долари, китайські женьміньбі, японські єни, швейцарські франки, польські злоті, австралійські долари) [2].

В умовах воєнного стану видатки України, з отриманих від міжнародного фінансування коштів, поширюють не лише на реформування та розвиток, а й на забезпечення найнеобхідніших функцій існування держави. Так, за рахунок надходження фінансової допомоги від інших країн та міжнародних організацій спрямовуються кошти на соціальне забезпечення населення, підтримку роботи державних установ, на підготовку до опалювального сезону, підтримку бізнесу, на покращення продовольчої безпеки, на розмінування територій та інші важливі цілі.

Отже, Україна отримує багато міжнародної фінансової допомоги від країн-донорів, найбільші з них США, ЄС та Велика Британія, та міжнародних організацій, проте рівень видатків під час воєнного стану є невичерпним. Кошти на допомогу, які надходять у валютах різних країн, підтримують валютний ринок України, який потерпів через порушений експорт. Зі свого боку, НБУ працює над тим, аби Україна отримувала кошти на вигідних умовах. Надана міжнародна фінансова допомога підтримує платіжний баланс, міжнародні резерви та сприяє макроекономічній стабільності України, що у поточній ситуації є надзвичайно важливим.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт порталу Ukraine Support Tracker URL: <https://www.ifw-kiel.de/topics/war-against-ukraine/ukraine-support-tracker/?cookieLevel=not-set> (дата звернення: 08.10.2022)
2. Офіційний сайт Національного банку України URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення: 08.10.2022)
3. Офіційний сайт Європейського банку реконструкції та розвитку URL: <https://www.ebrd.com/ukraine.html> (дата звернення: 09.10.2022)

Мохнар І. В.
Науковий керівник: к.е.н., доц. Голинський Ю. О.
Львівський національний університет імені Івана Франка

ВЗАЄМОДІЯ МИТНИХ ОРГАНІВ ТА УЧАСНИКІВ ЗЕД ПРИ ЗАСТОСУВАННІ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Ефективність діяльності митних органів залежить від використання вдосконалених технологій. Електронне декларування сприяє збільшенню розвитку зовнішньоторговельного обороту, створює сприятливі умови для прискорення переміщення товарів і транспортних засобів через кордон, скорочує витрати держави та учасників зовнішньоекономічної діяльності та підвищує якість послуг, що надаються митними органами.

Перспективні технології роботи митниці значною мірою ґрунтуються на дедалі ширшому використанні електронних документів, застосуванні електронного обміну та відповідних інформаційних систем. Щоб уникнути проблем із корупцією, держава просуває електронне декларування товарів. Цей технологічний процес передбачає прискорення митних операцій, скорочення часу на митне декларування товарів та мінімізацію людського чинника, завдяки чому електронне декларування покликане забезпечити економіку нашої країни.

Виявлення ризиків при митному контролі здійснюється на основі різних інформаційних джерел, що є у розпорядженні митних органів.

1. Бази даних, що знаходяться на контролі самих митних органів. Наприклад, бази даних електронних копій митних декларацій, коригування митної вартості, митних прибуткових ордерів; інформаційний обмін між країнами.

2. Інформація від правоохоронних органів, отримана, наприклад, за наслідками проведення оперативно-розшукової діяльності.

3. Інформація, одержана від органів влади.

4. Інформація, одержана від суб'єктів ЗЕД.

5. Інформація, що міститься у нормативно-правових актах, судовій практиці, актах перевірок, проведених у митних органах.

6. Дані отримані із засобів масової інформації та мережі Інтернет.

На одному з етапів процедури електронного декларування товарів відбувається процес взаємодії з митними органами в режимі «он-лайн». Така взаємодія здійснюється для відстеження повідомлень, що надходять декларанту, і надання додаткових документів на запити митного органу.

У процесі перевірки електронної декларації інспектор може мати підставу для здійснення додаткових митних перевірок. Наприклад, перевірка митної вартості, перевірка правильності класифікації товарів, перевірка країни походження товарів тощо. У цьому випадку учаснику ЗЕД надсилається електронне повідомлення про здійснення перевірки щодо цієї декларації на товари. У ході реалізації додаткової перевірки інспектору може знадобитися надання додаткових документів та відомостей для випуску електронної декларації. До таких документів можна віднести пакувальні листи та специфікації з перекладені російською мовою або платіжні доручення про сплату митних платежів. За допомогою спеціалізованих програмних засобів листом у відповідь декларант відправляє в митні органи необхідні електронні документи, обов'язково підписані КЕП.

При здійсненні процесу електронного декларування найчастіше виникають випадки, коли декларанту потрібно внести зміни або доповнити відомості до вже відправленої до митного органу декларації до її фактичного випуску. Така необхідність виникає, наприклад, за зміни ціни товару чи його ваги. У разі декларант направляє до митного органу мотиваційне звернення. Електронне повідомлення

містить електронну декларацію на товари, заповнену з урахуванням усіх внесених до неї виправлень із зазначенням індивідуального реєстраційного номера декларації та обґрунтування причини внесення змін та доповнень, підтверджене КЕП.

Далі декларант отримує листа про прийняте посадовою особою митного органу рішення. Рішення бути як позитивне (випуск товару), так і негативне (відмова у випуску).

Останній етап процесу електронного декларування товарів полягає у процесі коригування електронної декларації безпосередньо після її фактичного випуску.

Коригування декларації провадиться у разі, якщо у декларанта виникає необхідність у внесенні змін або зазначення додаткових відомостей, зазначених раніше в електронній декларації, після випуску товарів. Однією з причин коригування декларації може бути зміна митної вартості, якщо товар підпадає під преференції. У такому разі декларант створює відповідне звернення до митного органу за допомогою спеціалізованих програмних засобів на адресу митного органу, який випускав цю декларацію, прикріплює визначений комплект документів.

Процедура електронного декларування товарів складається з п'яти етапів, які містять у собі реалізацію всього технологічного процесу. Починаючи з підготовки електронного пакета документів, заповнення електронної декларації на товари, розміщення електронного пакета документів до системи, подання її до митного органу для перевірки та закінчуючи коригуванням електронної декларації після її випуску при виникненні такої потреби.

Впровадження технології електронного декларування митного транзиту у процес митного оформлення дає учасникам ЗЕД та митним органам низку переваг, серед яких [1, с. 68]:

- скорочення паперового документообігу, виключається контакт декларанта із посадовими особами митних органів;
- скорочення часу, витраченого на здійснення митних операцій та перебування транспортного засобу з товарами у пункті пропуску;
- можливість використання електронної транзитної декларації як попередня інформація про товари, що ввозяться на митну територію;
- скорочення часу перевірки, витраченого контролю дотримання умов приміщення товарів під митну процедуру митного транзиту.

Багато учасників ЗЕД вже змогли оцінити переваги, які надає оформлення митної процедури митного транзиту в електронній формі. Взаємодіючи з підприємствами та організаціями, які здійснюють зовнішньоторговельні операції, митні органи повинні приділяти особливу увагу покращенню інвестиційного клімату в регіоні своєї діяльності, зниженню адміністративних бар'єрів та скороченню часу здійснення митних операцій, розширенню сфери використання інформаційних митних технологій, а також підвищенню якості надання державних послуг.

Список використаних джерел:

1. Крисоватий А.І., Новосад І.В. Діяльність митних органів у забезпеченні митної безпеки України у сфері протидії порушенням митних правил. Науковий погляд: економіка та управління. 2017. № 2. С. 66—76.
2. Розвиток митної політики України в контексті реалізації економічної функції держави: монографія / Гребельник О.П., Пашко П.В., Шевчук С.В., Сушкова О.Є. та ін.; за ред. д. е. н., проф. О.П. Гребельника. Ірпінь: Університет ДФС України, 2021. 266 с.

Голева Д.В.
Науковий керівник: д.е.к. Клепанчук О.Ю.
Львівський національний університет імені Івана Франка

МИТНА ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Митна політика є різновидом державної політики і займає важливе місце в фінансовій політиці країни. Це система заходів, механізмів діяльності держави і принципів, що повинні у першу чергу бути спрямовані на захист національних митних інтересів, а саме: сприянню розвитку внутрішнього ринку та корегуванню зовнішньої торгівлі.

Митна політика реалізується урядом держави за допомогою тарифного і нетарифного регулювання імпорту і експорту товарів. Ключовими є принципи добросовісності, прозорості, визнання рівності і правомірності інтересів усіх суб'єктів, дотримання чинного законодавства.

Мито, акцизний збір, податок на додану вартість та інші платежі - одне із джерел наповнення державного бюджету. В цьому полягає фіскальна роль митної політики. На ряду з цим виокремлюють також регулятивну (забезпечення інтересів національних виробників) і захисну (контроль за заборонаю ввезення незаконних товарів: боротьба з контрабандами, незаконним переміщенням зброї/токсичних чи радіоактивних речовин/наркотиків)

У контексті усе більшої глобалізації і посилення міжнародної торгівлі питання митних стандартів країн набирає усе більшої значущості. Що більш розвинутою є держава і що більш налагодженою є її співробітництво у сфері торгівлі з країнами-партнерами, тим більш продуманою має бути її митна політика.

Україна як незалежна держава має право самостійно визначати характер і форму митної політики. Вона може бути 2 видів: політика державного протекціонізму і ліберальна [3]. В умовах воєнного стану, який на превеликий жаль має місце в нашій країні, питання напрямів митної політики є особливо важливим. Підняття ставки мита збільшить надходження коштів у державний бюджет, захистить вітчизняних виробників від іноземної конкуренції (наприклад від країн-експортерів з дешевою працею), дасть змогу молодим галузям (інноваційне машинобудування, енергетика, біоінженерія та інш) розвиватись і зайняти гідне місце на вітчизняному ринку. [1]. Усе перераховане вище стимулює виробництво всередині країни, що є дуже добре, бо завжди краще мати можливість забезпечити національну економіку базовими речима самостійно, якщо звісно країна має такий потенціал (електроенергетика, агросектор, гарчова та текстильна промисловість)

З огляду на останні події ми бачимо яким ненадійним може бути «хронічний» імпорт сировини з якоїсь одної країни, що користуючись попитом на нібито дешеві ресурси, перетворюється на агресора-монополіста і намагається диктувати усім свої правила. У зв'язку зі загостренням відносин з РФ, у країнах Західної Європи вже у вересні спостерігалася рекордна інфляція – 10% (на противагу звичайній - до 2%), ціни на енергоносії зросли на 42%. Це є частково провиною неправильної політики імпорту, недотримання правил деверсифікації. Жахливими є також наслідки так званої «продовольчої кризи», що зумовлена терористичними діями РФ проти України - однієї з головних країн-постачальників зернових культур (10% світового експорту пшениці, понад 15–20% ячменю, понад 50% соняшникової олії) у країні Африки (Кенія, Ефіопія, Сомалі). Як наслідок - останні переживають голод. Загалом воєнні дії на території України збільшили кількість людей з нестачею життєво необхідних продуктів продовольства на 47 млн [2].

Звісно, на перший погляд, здається, що усі перелічені проблеми спричинені «природними монополіями», але насправді завжди можна знайти вихід - як-от

наприклад застосування « вертикальної агрономіки»(вирощення рослин у багатоповерхових приміщеннях) у випадку з нестачею посівних площ, чи перехід на альтернативні джерела енергії (сонячні батареї, гідроелектростанції, вітряки). Так, це вимагає величезних фінансових вкладень, але в кінцевому результаті позитивно впливає на безпеку економіки і її стабільність у форс-мажорних обставинах, забезпечуючи її певною мірою «захисною подушкою» проти «сюрпризів» на світовому ринку.

Однак, політика протекціонізму має також свої мінуси. Послаблюється конкуренція між підприємствами і стимули до вдосконалення продукції. Відповідно, наслідком може бути погіршення якості товарів, гальмування НТП, спад ефективності виробництва. Встановлення високих митних платежів може призвести до звуження асортименту продукції в магазинах чи взагалі спричинити її дефіцит. Також цілком вірогідне погіршення торговельних відносин з іншими країнами-партнерами, що позбавляє країну значних переваг міжнародної торгівлі. Оскільки міжнародна торгівля-«вулиця з двохстороннім рухом», то відповіддю на підняття мита можуть стати аналогічні бар'єри для експорту вітчизняної продукції закордон.

Так, протекціонізм можуть дозволити собі далеко не всі. Необхідно мати значні фінансові ресурси, аби компенсувати на початках мінуси такої митної політики.

Хорошим прикладом для наслідування може бути також митна система Японії. Середньозважена ставка мита становить 2%. При цьому на окремі види товарів встановлена практично заборонена ставка:рис-444%, пшениця-193%, також високі ставки на молочні, м'ясні і нафтопродукти.Близько 95% ставок є адвалерними, тобто нараховуються , як відсоток від вартості товару.Сировина ,як правило, взагалі не обкладається митом. За ставками вище 30% оподатковуються лише 3% товарів, серед яких продукти харчування, взуття, текстильні товари. Варто відзначити, що Японія широко застосовує квотування і методи нетарифного регулювання, але практично не використовує антидемпінгові ставки (мити на імпортовані товари, що реалізуються за ціною нижчою від реальної).Існують також різноманітні пільги для імпортерів, товари яких не оподатковуються (а таких понад 25%), наприклад податковий кредит на 5% від обсягу імпорту.[4]

У випадку зі ситуацією в Україні, все ускладнюється гострою кризою практично в усіх галузях виробництва, спричиненою війною РФ.Терористичні атаки на енергетичний сектор, нафтобази, різноманітні об'єкти критичної інфраструктури- усе це викликає різке підвищення собівартості продукції і призводить до усе більшого закриття малого і середнього бізнесу. Очевидним є те,що зараз не варто встановлювати високий імпортний бар'єр,оскільки через нестачу сировини і енергоносіїв (паливо, струм, нафта, газ т.п) ми змушені завозити їх з-закордону. Збільшення мита призведе до ще більшого зростання цін, а так як нам знадобиться досить багато часу на відновлення власних вітчизняних альтернатив – підприємства будуть банкрутувати. Також з огляду підвищення курсу іноземної валюти, ціни на імпортні товари й так зросли,що ніяк не можна сказати про реальну купівельну спроможність споживачів- підвищення митної ставки лише погіршить ситуацію. Негативними побічними ефектами протекціонізму може бути також нелегальні ввезення товарів (так звані контрабанди) і розвиток тіньового сектору економіки. Окрім цього, Україна на сьогодні перебуває в залежності від західних країн і тому навряд чи буде встановлювати жорсткі перепони для ввезення іноземних товарів дружніх нам країн. У майбутньому для України є досить перспективним членство у ЄС, що надасть їй можливість користуватись перевагами вільної європейської зони.

Список використаних джерел:

- 1.Електронна стаття «Плюси і мінуси протекціонізму» URL:https://stud.com.ua/65280/politekonomiya/plyusi_minusi_protetsionizmu
- 2.Електронна видання « Суспільні новини», стаття «Глобальний голод у 2022-2023 роках» URL: <https://suspilne.media/253835-guterres-prognozuje-globalnij-golod-u-2022-2023-rokah/>
- 3.Мультимедійний навчальний посібник «Митне право» URL: https://arm.naiu.kiev.ua/books/mutne_pravo/parts/part2.html
4. Інна Анатоліївна Гуцул, «Митна політика зарубіжних країн», навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів, Тернопіль, 2018, с.151-156
URL:<http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/33183/1/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%93%D1%83%D1%86%D1%83%D0%BB.pdf>

Даниляк Я.А.

Науковий керівник: к.е.н., доц. Петик Л.О.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ВВЕЗЕННЯ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ

Актуальність цієї теми можна зазначити тим, що найпершою інституцією, робота якої зазнала відчутних змін у зв'язку із введенням воєнного стану, стала митниця. Парламент, Уряд України та профільні органи виконавчої влади ухвалили значну кількість нормативно-правових актів, що не лише спрощують порядок митного оформлення товарів, транспортних засобів, а й надають певні пільги для імпортерів. Ці заходи спрямовані на оперативне, безперешкодне та повноцінне забезпечення населення України та Збройних Сил України всім необхідним у такий складний час.

Новації митного оформлення товарів стосуються імпортерів та експортерів операцій, порядку роботи митних органів, правового регулювання ввезення деяких товарів тощо. Огляд адресує найважливіші новації щодо кожної із зазначених сфер, про які необхідно знати бізнесу. Нова реальність встановлює нові правила, до яких потрібно швидко адаптуватися [1].

Тисячі виробників і постачальників, громадських організацій та волонтерів допомагають Україні зараз долати гуманітарну кризу.

Понад 70 тис. тонн гуманітарної допомоги з-за кордону було ввезено в Україну лише за 10 днів березня, згідно з офіційною статистикою.

Безперешкодне отримання гуманітарної допомоги в Україні в умовах воєнного стану забезпечується наразі, зокрема, завдяки спрощеній процедурі митного оформлення.

Відповідно до Постанови Кабміну №174, яку було прийнято 1 березня 2022 року, пропуск через митний кордон та порядок митного оформлення гуманітарної допомоги в Україні від юридичних та фізичних осіб було максимально спрощено, а порядок, який діяв із 2000 року, наразі не застосовується.

Що ж це означає на практиці?

1. Гуманітарна допомога декларується за полегшеною процедурою при перетині митного кордону України особою, яка перевозить цей товар.

Наприклад, водієм транспортного засобу або іншою уповноваженою особою. Додаткові дозволи або заяви з боку отримувача допомоги не потрібні. Це скорочує часові та фінансові витрати на пошуки митного брокера та оформлення договірних відносин.

2. Для митного оформлення, замість митної декларації, надається "Декларація про перелік товарів, що визнаються гуманітарною допомогою". Форма такої

декларації визначена у додатку до Постанови №174 (в редакції Постанови Кабміну від 9 березня 2022 р. №235).

У декларації слід обов'язково зазначити такі реквізити:

- відомості про особу, яка здійснює декларування;
- відомості про відправника;
- відомості про отримувача;
- реквізити транспортного засобу, в якому здійснюється перевезення;
- фактичне місце розвантаження та пункт пропуску на митному кордоні;
- перелік товарів із зазначенням їхньої кількості та обсягу;
- підпис особи, яка переміщує товари (печатка не потрібна).

Декларацію необхідно скласти окремо на кожен транспортний засіб, яким товари гуманітарної допомоги доставляються до місця призначення.

Документ подається у паперовій формі безпосередньо у пункті пропуску за місцем перетину митного кордону України. За бланками декларацій можна звернутися до митників у пункті пропуску.

Для подання такої декларації не потрібно спеціальне програмне забезпечення, що значно спрощує процес митного оформлення гуманітарного вантажу.

3. До переліку документів, які необхідні для вивезення із країни-донора і для ввезення в Україну, входять:

- договір дарування або подарунковий сертифікат;
  - лист-звернення від отримувача гуманітарної допомоги на ім'я керівника митного органу в Україні;
- або товаросупровідні документи:
- проформа-інвойс;
  - CMR.

Задля уникнення затримок на митному кордоні отримувач гуманітарної допомоги повинен попередньо повідомити митниці про намір ввезення відповідних товарів.

Таке повідомлення надається у письмовій формі. Необхідно обов'язково зазначити інформацію щодо транспортного засобу та особи, яка ввозить допомогу [2].

Також важливе місце займають особливості імпорту товарів військового призначення. Постановою Уряду від 10.03.2022 № 247 "Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України з питань державного експортного контролю" на період воєнного стану розширено коло суб'єктів господарювання, які мають можливість імпортувати в Україну товари військового призначення для потреб оборони держави, та спрощено порядок реєстрації таких суб'єктів в Держекспортконтролі та отримання ними відповідних дозвільних документів.

Отримання від Кабінету Міністрів України повноважень на право здійснення такого імпорту у зазначений період не потребується.

Зазначене рішення діє тільки на період воєнного стану та поширюється виключно на суб'єктів господарювання України, які здійснюють або мають намір здійснювати імпорт товарів військового призначення для потреб:

- правоохоронних органів;
- Збройних Сил України;
- інших військових формувань, утворених відповідно до законів України;
- інших суб'єктів, що здійснюють боротьбу з тероризмом відповідно до закону.

Документом, який підтверджує намір використання товарів для вказаних потреб є сертифікат кінцевого споживача, у якому зазначені вище споживачі товарів визначають місце та мету їх кінцевого використання (встановлення), а також

вказують свої гарантії, що ці товари не будуть використані в інших цілях та не будуть передані іншому споживачу на території України або реекспортовані без дозволу Держекспортконтролю (форма зазначеного сертифіката наведена в додатку 3 до Положення, затвердженого постановою КМУ від 27.05.1999 № 920).

Так, для отримання дозволу на здійснення зазначеного імпорту суб'єкт господарювання повинен:

1) бути зареєстрованим в Держекспортконтролі як суб'єкт здійснення міжнародних передач відповідних товарів або груп товарів, які він має намір імпортувати. У разі відсутності такої реєстрації слід подати до Держекспортконтролю лише заяву за типовою формою на проведення попередньої експертизи та реєстрації. За результатами опрацювання заяви суб'єкт реєструється за конкретними товарами або їх групами;

2) подати до Держекспортконтролю заяву за встановленою формою про отримання відповідного дозволу на імпорт товарів. Подання копії зовнішньоекономічного договору (контракту), договору комісії, доручення тощо разом із заявою про отримання разового дозволу не вимагається (ці документи подаватимуться разом із звітами про використання дозволів).

У разі прийняття рішення про видачу дозволу, він видається заявникові та передається до єдиного державного інформаційного веб-порталу "Єдине вікно для міжнародної торгівлі" після отримання Держекспортконтролем документа, що підтверджує сплату (адміністративний збір) за його видачу.

Оригінал сертифіката кінцевого споживача обов'язково подається до Держекспортконтролю. Для отримання разового дозволу сертифікат подається разом із заявою, а у разі подання його електронної копії, – під час отримання дозволу[3].

Список використаних джерел:

1. LIGA ZAKON: Митниця і ЗЕД. Митне оформлення товарів на період воєнного стану: ключові новації для бізнесу URL: https://biz.ligazakon.net/news/210518_mitne-oformlennya-tovariv-na-period-vonnogo-stanu-klyuchov-novats-dlya-bznesu (Дата звернення: 01.10.2022)
2. Економічна правда. Митниця йде назустріч. Як привезти допомогу з-за кордону? URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/03/21/684416/> (Дата звернення: 01.10.2022)
3. ЩОДО ЗМІН У ПОРЯДКУ ІМПОРТУ ТОВАРІВ ВІЙСЬКОВОГО ПРИЗНАЧЕННЯ НА ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ URL: <https://www.dsecu.gov.ua/ua/sodo-zmin-u-poradku-importu-tovariv-vijskovogo-priznacenna-na-period-voennogo-stanu> (Дата звернення: 01.10.2022)

Королишин С.Р

Науковий керівник: д.е.к. Клепанчук О.Ю.

Львівський національний університет імені Івана Франка

МИТНА ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА. ПРОТЕКЦІОНІЗМ ТА ЛІБЕРАЛІЗАЦІЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Митна політика це є складова частина державної політики, її різновид. Митна політика це є певна сфера напрямів, щодо регулювання зовнішньої торгівлі, захисту та розвитку внутрішнього ринку.

За митну політику відповідають митні органи, у яких є основне завдання-збільшення надходження до державного бюджету.

Щоб держава виконувала свої певні функції в межах митної політики існують певні групи впливу-це засоби тарифного та нетарифного регулювання. До засобів

тарифного регулювання входить: митний тариф України, мито, митна вартість товарів та країна походження цих товарів. Щодо нетарифного регулювання то це: ліцензування, квоти, субсидування, національні та міждержавні технічні регламенти..

Митна політика має свої певні основні форми це-політика державного протекціонізму(протекціонізм) та політика вільної торгівлі(лібералізація). Щодо протекціонізму-це економічна політика держави, загалом спрямована на захист національного виробника від іноземної конкуренції за допомогою певних засобів. Це політика, яка спрямована на захист вітчизняної продукції. Національна промисловість, сільське господарство воно під захистом політики протекціонізму. Виробництво вітчизняного виробництва, його розвиток-це все сприяє протекціонізму. Необмежена конкуренція з боку більш сильних держав у сторону менш розвинутих країн може призвести до "економічного застою" та буде формуватись неефективний для менш розвинутої країни економічний напрям.

Політика протекціонізму має свої певні негативні наслідки-перш за все, це інфляція. Протекціонізм підтримує завищений рівень цін. До того ж протекціонізм застосування його певних методів в певному сенсі мають "короткий ефект", тому що певні заходи інших країн-партнерів негативно впливають на експорт і мають певний %, який може нанести збиток національному господарству.

Зараз через важкі події, війна в Україні посилила наслідки протекціонізму в світі. Країни, які вже розвинулись почали відкривати одна на одній свої ринки при цьому для деяких, ці ринки закриті. Наприкінці березня 2022 року США та Великобританія домовились про скасування тарифів на імпорт сталі та алюмінію. І так само з США, останні місяці багато таких самих угод уклала з Євросоюзом.

Металургія(металургійна промисловість) забезпечує до 12%ВВП України, а реалізація, збут вітчизняних виробників сталі на 80% залежить від експорту. Україна зазнала набагато більших втрат порівняно з іншими країнами.

Розглядаючи статистику до початку війни, щодо поставок до США та Європейського союзу, які надходили з Росії та України, то це було понад 70%. Постачання напівфабрикатів припинилось через війну. Цей приклад показує, що вже певний ланцюжок постачання було порушено, а відповідно далі- збій у системі торгівлі(торгівельних бар'єрів).

Щодо митних тарифів, їхнє скасування позитивно вплине не тільки на економіку України, а й на різні ринки сталі країн(насамперед для США та ЄС). Якщо буде розширення торгівлі сталевими продуктами(з України) то це полегшить наслідки припинення торгівлі з Росією.

Для України це дуже важливе питання, війна надзвичайно шкодить економічному розвитку України. Щодо відбудови української економіки післявоєнного часу, то вона не зможе відбутись без доступу підприємств на зовнішні ринки. Тому потрібно ще більше розвивати міжнародні дипломатичні зв'язки, та домовлятись з міжнародними партнерами, щоб заходи нового протекціонізму не стали на заваді післявоєнного розвитку України.

Лібералізація-політична категорія, її основою є здійснення повної свободи, усунення того, що може обмежувати цю свободу.

Лібералізація це так зване "пом'якшення політичного режиму".

Політичні та економічні пріоритети лібералізму це- обмеження впливу держави, насамперед це в економічній діяльності, сфері; певний характер між державою та так званим "індивідом"; захист прав та інтересів.

Особливості зовнішньоторговельної політики України, спрямованої на підтримку національного товаровиробника стала лібералізація.

Український лібералізм мав в собі такі ідеї. Перш за все, що тільки коли буде політична свобода тоді буде існування демократичної свободи; Загалом це – щоб були взаємозалежні права та свободи.

Розглядаючи ліберальну політику під час війни в Україні, можна зазначити таку подію як “російські ліберальні політики сформували антивоєнний комітет, і просять всіх виступати проти війни”. Цей антивоєнний комітет звертався до урядів світу з вимогою зайняти позицію щодо порушення міжнародного права. На початку від цього був толк, але на даний момент це все закрили і всі бояться сказати слово про війну, або просто підтримують нинішню їхню політику.

Податкова система одна з перших отримала один з ступенів лібералізації-з початком воєнних дій, тобто отримала пільги, на даний момент певні пільги починають прибирати, але лібералізація ще залишається.

Є так звана “податкова лібералізація” у воєнний час вона призведе до втрати доходів бюджетів усіх рівнів. А якщо цей є підвищення податків, бізнес від цього може дуже постраждати(не витримає такого навантаження).

Поширення лібералізації торгівлі(у сучасній політиці) потрібне для регулювання зовнішньоторговельного обміну. Певний режим(режим найбільшого сприяння) передбачає надання рівних переваг усім країнам(у випадку якщо надається певна перевага одній країні) і від цього створюється мультиплікаційний ефект, що сприяє подальшій лібералізації торгівлі.

Список використаних джерел:

- 1.НАВС. *Мультимедійний навчальний посібник “митне право”*
URL:https://arm.naiu.kiev.ua/books/mutne_pravo/parts/part2.html
- 2.Начальник відділу зовнішньоекономічного законодавства Департаменту фінансового законодавства Мандра Г.А. *“ОПЕРАТИВНЕ ТАРИФНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ”* URL:https://minjust.gov.ua/m/str_20086
- 3.Андрій Глуценко. *“Протекціонізм”* URL:<https://gmk.center/ua/infographic/protekcionizm-zavdav-zbitkiv-ukrainskij-metalurgijnij-promislovosti/>
- 4.Суспільне новини. *антивоєнний комітет* URL:<https://suspilne.media/212047-rosijski-liberalni-politiki-sformuvali-antivoennij-komitet-prosat-rosian-vihoditi-proti-putina/>
- 5.Марина Панчук. *АКТУАЛЬНІСТЬ ЛІБЕРАЛЬНОЇ ІДЕЇ В УКРАЇНІ*
URL:<http://intermarum.zu.edu.ua/article/view/260370>
- 6.Forbes. *Юрій Тарасовський* URL:<https://forbes.ua/news/marchenko-vidkinuv-ideyu-zmenschennya-podatkovogo-navantazhennya-u-viyskoviy-chas-15082022-7694>

Мокрицька В-А. Т.

Науковий керівник: к.е.н., доц. Попович Д.В.

Львівський національний університет імені Івана Франка

МИТНЕ ОФОРМЛЕННЯ ТОВАРІВ НА ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ: КЛЮЧОВІ НОВАЦІЇ

Митниця була однією з перших інституцій котра зазнала перемін через впровадження воєнного стану. Уряд та профільні органи виконавчої влади прийняли нормативно-правові акти , котрі внесли зміни щодо митної політики України. Сюди можна віднести: спрощений порядок митного оформлення товарів та транспортних засобів, а також створення знижок та пільг для імпортерів. Ці дії були впроваджені для того, щоб швидко, безперешкодно та на скільки можливо забезпечити усім необхідним населення та Збройні Сили України.

Зміни щодо митного оформлення товарів зачепили імпортні та експортні операції, правове регулювання ввезення певного переліку товарів, також порядок роботи митних органів тощо.

З початком повномасштабного вторгнення держава зробила все можливе аби забезпечити всіма життєво необхідними товарами та максимально налагодити поставку засобів протидії агресору.

Сфера міжнародної торгівлі зазнала неабияких змін, першим ділом держава ухвалила рішення про спрощений порядок ввезення гуманітарної допомоги, це дало змогу визнавати товари гуманітарною допомогою через декларацію, на підставі якої згодом здійснюється пропуск на митному кордоні України. Декларування повинна здійснювати особа, що перевозить товар через кордон та з неї будуть зняті заходи нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, надання квоти та ліцензії. Також спрощення торкнулися ввезення товарів гуманітарної допомоги, на них не застосовуються стандартні порядки митного оформлення вантажів. Постановою КМУ №174 від 01.03.2022 було введено вимогу про надання гарантійного листа кінцевого користувача (орган військового управління, правоохоронний орган та інші).[1]

Паралельно було запроваджено, що товари які належать до групи 27 митного тарифу (паливо, нафта, скраплений газ та інші), визнаються гуманітарною допомогою та безоплатно передаються на потреби ЗСУ. На деякі товари цієї групи встановлено нульову ставку акцизного податку та зменшено розмірі ПДВ при їхньому ввезенні.[2]

Наступне питання це тимчасове звільнення від оподаткування товарів та транспортних засобів ввізним митом та ПДВ. Транспортні засоби, які були ввезені фізичними особами також звільняються від сплати акцизного податку. Податкові та митні пільги вступили в силу 6 квітня 2022 року. Такі зміни були зумовлені для створення найшвидшої митниці у світі, та планувалося що митне оформлення товарів займе не більше 1 години. Про те з 1 липня 2022 року Верховна Рада скасувала не лише пільгове розмитнення авто, але й повернула мито та ПДВ на всю продукцію, що ввозять в Україну. Причиною стало що на початку повномасштабного вторгнення українська економіка не зможе функціонувати належним чином, ніхто не знав які будуть наслідки. Побоювалися український бізнес і українські виробники не зможуть забезпечити населення товарами першої необхідності та їх потрібно буде ввозити з-за кордону. Саме тому були прийняті радикальні заходи, зокрема звільнення від сплати податків та скасування мит. Вже десь у середині квітня стало зрозуміло, що виробництво України цілком зможе забезпечити харчову необхідність. Це досить важливо, бо коли чують про цю реформу то перша думка лише про розмитнення авто. Отже основною причиною скасування “нульового” розмитнення стало те, що по при велику потребу авто на фронті та для волонтерів знайшлися люди котрі зробили з цього бізнес, були помічені дорогі авто.[3]

Наступним пунктом є спрощена процедура звільнення від оподаткування ПДВ лікарських засобів, медичних виробів та допоміжних засобів до них. На даний момент не потрібно отримувати довідку від МОЗ чи особи, котра має повноваження на здійснення закупівельної діяльності у сфері охорони здоров'я. Також було розширено перелік лікарських засобів, що закуповуються для здійснення програм централізованих заходів у сфері охорони здоров'я. Також тепер слід не забувати що при закупівлі ліків необхідно враховувати те, що МОЗ заборонило використання на території України походження яких Республіка Білорусь чи Російська Федерація.[4]

Інші інновації: сюди можна віднести припинення видачі на ввезення та анулювання вже раніше виданих дозволів на видавничу продукцію з РФ, фактично це повна заборона до ввезення, також було продовжено строк звільнення брухту чорних і кольорових металів від оподаткування ПДВ до 2027 року.[5]

Щодо експорту то основними змінами, які стосуються експортних операцій є збільшення переліку товарів, експорт яких у будь-яких кількостях потрібно

ліцензувати, до прикладу: на м'ясо курей, яйця курей, а також стратегічні товари як пшениця і суміш пшениці та жита.

Разом з цим, Уряд зменшив до нуля квоти на деякі товари, експорт яких в межах раніше діючих обсягів квот дозволявся за умови отримання ліцензій, а понад квоту - заборонявся. Мова йде про худобу, м'ясо, жито, овес, гречку, просо, цукор, сіль. Таким чином, держава фактично заборонила експорт зазначених товарів. В рамках другого раунду змін відмінили квоту і на добрива, проте в подальшому встановлено квоту на деякі азотні добрива у розмірі 210 000 тонн. Для отримання ліцензії на експорт необхідно подати в Мінекономіки значно менший перелік документів, а саме заявку на отримання ліцензії за затвердженою формою, лист-звернення щодо оформлення ліцензії та копію зовнішньоекономічного договору або іншого документа, що використовується в міжнародній практиці замість нього. Також відразу після запровадження воєнного стану Уряд тимчасово заборонив експорт препаратів крові - імуноглобуліну та альбуміну.[6]

Робота митних органів. Митні органи в умовах воєнного стану працюють в посиленому режимі, адже повинні забезпечити якомога швидший процес митного оформлення вантажів, значна частина яких завозиться в Україну у якості гуманітарної допомоги. З основних змін у роботі митних органів, які необхідно врахувати при плануванні зовнішньоекономічної діяльності - з 28.02.2022 року тимчасово закрито пункти пропуску через державний кордон та пункти контролю на ділянці кордону з РФ та РБ, на Придністровській ділянці українсько-молдовського кордону, а також деякі пункти пропуску повітряного виду сполучення. На період воєнного стану НБУ змінив порядок роботи банківської системи. Змінами, що безпосередньо стосуються можливості здійснення зовнішньоекономічної діяльності, заборонено здійснювати транскордонний переказ валютних цінностей з України/переказ коштів на кореспондентські рахунки банків-нерезидентів за імпорتنі операції, окрім купівлі товарів критичного імпорту. Це означає, що на час дії воєнного стану імпортери фактично не можуть розраховуватися за товари, якщо вони не є товарами критичного імпорту.[7]

Отже, у висновку можна сказати що: всі реформи були вкрай необхідні для економіки нашої країни, адже ніхто не знав що буде далі і потрібно було перш за все максимально зміцнити економіку, на скільки це було можливо на той момент. Також ці зміни дали змогу переглянути внутрішню структуру митних органів та все що стосується митного оформлення. Очікуємо, що в період перехідного післявоєнного часу державою будуть прийняті інші спеціальні порядки митного оформлення щодо деяких товарів, які будуть необхідні для швидкої відбудови нашої країни.

Список використаних джерел:

- 1.Постанова КМУ № 174 від 01.03.2022 "Деякі питання пропуску гуманітарної допомоги через митний кордон України в умовах воєнного стану"*
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/174-2022-%D0%BF#Text>
- 2.Постанова КМУ № 330 від 20.03.2022 "Деякі питання здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, зокрема транспортних засобів, в умовах воєнного стану";*
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/330-2022-%D0%BF#Text>
- 3.Закон України № 2142-ІХ від 24.03.2022 "Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період воєнного стану"* <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2142-20#Text>
- 4.Постанова КМУ № 291 від 16.03.2022 "Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 2 грудня 2015 р. № 1153 і від 7 березня 2022 р. № 216";*
<https://document.vobu.ua/doc/10673>

5.Наказ Держтелекомрадіо № 94 від 06.03.2022 "Про припинення видачі та зупинення дії дозволів на ввезення видавничої продукції з території держави-агресора" http://comin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=182973&cat_id=181946

6.Постанова КМУ № 1424 від 29.12.2021 "Про затвердження переліків товарів, експорт та імпорт яких підлягає ліцензуванню, та квот на 2022 рік" <https://sk.ua/uk/news-uk/zmineno-perelik-tovariv-eksport-yakikh/>

7.Розпорядження КМУ № 188-р від 26.02.2022 "Про тимчасове закриття деяких пунктів пропуску через державний кордон та пунктів контролю" <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/188-2022-%D1%80#Text>

Мохнар І.В.

Науковий керівник: д.е.н., проф. Ватаманюк-Зелінська У.З.

Львівський національний університет імені Івана Франка

МИТНА ПОЛІТИКА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ФІНАНСОВУ БЕЗПЕКУ ДЕРЖАВИ

Проблеми фінансової безпеки посідають важливе місце у широкому спектрі проблем економічної безпеки України. Науковці стверджують, що багато фінансових проблем для України є новими, оскільки сучасна національна фінансова система формується паралельно із трансформацією економіки та системи державного управління [1]. Сутність фінансової безпеки полягає в нормальному функціонуванні економічної системи взагалі, у можливості нормальної роботи внутрішньої економічної системи та включення її до світової економічної системи. Сама фінансова безпека держави сприймається як основний критерій її здатності здійснювати самостійну фінансово-економічну політику відповідно до своїх національних інтересів.

З огляду на нестабільність внутрішнього і зовнішнього середовища, через швидку зміну ринкової кон'юнктури на світових фінансових ринках та взаємопов'язану систему економічних відносин у структурі світового господарства дедалі складніше контролювати стан вітчизняного фінансового сектора[3].

Оскільки в будь-якій державі фінансова безпека тісно пов'язана із безпекою економічною, слід згадати, що стаття 17 Конституції України називає забезпечення економічної безпеки однією з найважливіших функцій держави.

В сучасних умовах зростання економічних правопорушень, до переліку правоохоронних органів та спецслужб, що об'єднуються в систему протидії такій протиправній діяльності, слід також віднести митні органи, службовці яких володіють спеціальними знаннями у сфері митної справи, зовнішньоекономічної діяльності, взаємодіють з митними адміністраціями зарубіжних країн та Всесвітньою митною організацією в питаннях протидії митному шахрайству й контрабанді. Можна стверджувати, що митна безпека значно впливає майже на кожну складову економічної безпеки держави, однією з яких є фінансова безпека [5].

Дослідники митної політики та діяльності митних органів стверджують, що однією з основних функцій таких органів є фіскальна. Відомий спеціаліст Є. В. Додін вважає, що фіскальна функція митних органів завжди була найважливішою функцією митної системи будь-якої держави, а необхідність реалізації цієї функції і стала першопричиною виникнення митних органів. У ході здійснення порівняльного аналізу механізмів державного управління митною справою В.В.Ченцов приходять до висновку, що виконання завдань, пов'язаних із фіскальною політикою держави відноситься до основних функцій митних адміністрацій [4].

В Україні роль митної адміністрації виконує Державна митна служба України, в складі якої функціонують митні органи, через які і реалізується митна політика. До

основних завдань митних органів належить реалізація державної політики у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування податкового і митного законодавства, здійснення контролю за надходженням до бюджетів митних та інших платежів, державної політики у сфері контролю за виробництвом та обігом спирту, алкогольних напоїв і тютюнових виробів тощо.

Вітчизняні митні органи наділені достатньо широкими повноваженнями для реалізації поставлених перед ними в сфері митної політики завдань, спрямованих на забезпечення належної реалізації фіскальної функції.

Виходячи з загальновідомих визначень складових економічної безпеки держави зазначимо, що митне оподаткування прямо впливає на фінансову складову економічної безпеки держави. Через його механізм забезпечується надходження митних платежів до доходної частини Державного бюджету, це прямо впливає на стан бюджетної, грошовокредитної та валютної систем держави. Зовнішньоекономічна безпека прямо пов'язана з митним оподаткуванням. Через диференціацію ставок митного тарифу система митного оподаткування, з одного боку, слугує запобіжником контрабанди товарів, нераціональної структури імпорту й експорту, від'ємного сальдо зовнішньої торгівлі, а з іншого – сприяє вільному руху товарів, робочої сили та капіталу, що створює сприятливі умови для розвитку національної економіки завдяки її інтеграції у світовий розподіл праці.

Як відомо, доходи Державного бюджету накопичуються фактично за рахунок податкових та інших надходжень від внутрішньої та зовнішньої економічної діяльності суб'єктів господарювання. Податкові та митні інструменти фактично забезпечують фінансове існування держави, можливості її розвитку. Від якості та масштабів внутрішньої і зовнішньої економічної діяльності залежить обсяг наповнення Державного бюджету фінансовими ресурсами, від яких буде залежати майбутнє економічне зростання країни. Тому необхідний рівень наповнення Державного бюджету є однією з основних передумов макроекономічного забезпечення економічного зростання. При цьому зрозуміло, що не можна спрощувати ситуацію й проводити пряму залежність між обсягами коштів в державному фонді та темпами економічного зростання. Отже, митна політика є важливою складовою фінансової безпеки країни. Насамперед реалізація митної політики забезпечує значні грошові надходження до бюджету. Також, через встановлення митних ставок і митних зборів, вона захищає внутрішній ринок, цим самим стимулюючи національне виробництво. З іншого боку, митна політика сприяє створенню міжнародних зв'язків та забезпечує ведення міжнародної торгівлі.

Список використаних джерел:

- 1. Вітер Д. В. Митна політика і стратегія митної безпеки ЄС у контексті спільної Європейської політики безпеки / Д. В. Вітер // Мит- на безпека. – 2013. – № 1 – 2. – С. 164–169.*
- 2. Губа М. О. Місце і роль митного оподаткування в системі економічної безпеки держави / М. О. Губа // Економіка, фінанси, право. – 2012. – № 11. – С. 23–26.*
- 3. Недобега О. О. Митна безпека як складова економічної безпеки держави [Електронний ресурс] / О. О. Недобега, М. І. Кулешина. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/Nvdu/2013_9/ek/13noebu_ua.pdf.*
- 4. Новікова К. І. Глобалізаційні виклики митній безпеці держави [Електронний ресурс] / К. І. Новікова. – Режим доступу : web.znu.edu.ua/herald/issues/2012/eco-4-2012/174-180.pdf.*
- 5. Разумей М. Зовнішньоторговельна безпека держави: управлінський аспект / Максим Разумей // Державне управління та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. – 2010. – № 2 (5).*

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ТА ВСТАНОВЛЕННЯ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Фінансова безпека в Україні є актуальною, як ніколи, це безпосередньо пов'язано із тим, що країна перебуває у стані війни і ворог намагається усіма можливими способами нашкодити економіці держави та її громадянам. Розуміння своїх прав та обов'язків, забезпечує кожного конкретного індивіда використовувати свої та державні фінанси без шкоди для внутрішнього клімату країни. У свою чергу не менш важливим є й митна політика, яка забезпечує митну безпеку та регулює зовнішню та внутрішню торгівлю.

Державна митна політика - це система принципів та напрямів діяльності держави у сфері захисту митних інтересів та забезпечення митної безпеки України, регулювання зовнішньої торгівлі, захисту внутрішнього ринку, розвитку економіки України та її інтеграції до світової економіки. До пріоритетних напрямів митної політики України можна віднести такі:

- Спрощення та гармонізація митних процедур в міжнародній торгівлі;
- Ставлення ефективних митних платежів;
- Створення сервісів для міжнародної торгівлі та їх розвиток в електронних технологіях та інфраструктурі;
- Ефективність міжнародного митного співробітництва
- Запобігання терористичній діяльності [1].

Спрощення та гармонізація митних процедур в міжнародній торгівлі може застосовуватися завдяки певним принципам серед них зокрема такі:

- Створення програм, які були б спрямовані на підвищення ефективності митних процедур і правил;
- Процес застосування митних правил і принципів повинен бути прозорим та послідовним;
- Сучасні методи роботи такі, як аналіз ризику і методів контролю є максимально практичним у використанні інформаційних технологій та безпосередньо базується на аудиті.
- Безперешкодне забезпечення доступу причетних сторін до процедур судового та адміністративного контролю [2].

Для того, щоб визначити шляхи розвитку контролю державної митної політики в Україні слід розглянути такі методи:

- Необхідності врахування правового характеру, що здійснює функцію контролю та передбаченні нормативно закріплених організаційних та правових засад.
- Охарактеризувати повноваження суб'єкта у чіткому визначені кола його контролю, та розмежування певних компетенцій задля якісної реалізації державної митної політики в Україні.
- Розробку методичних рекомендацій у Державній фіскальній службі України з питань оцінки ефективності реалізації митної політики.
- Запропонувати створення Державної фіскальній служби України на базі моніторингу митної політики [3].

Оскільки в Україні зараз воєнний конфлікт з країною агресором, то на міжнародну безпеку накладаються певні вимоги та зобов'язання. Наприклад відповідні органи мають створювати списки всіх країн та їхніх фірм з якими

безпосередньо працює наша держава. Важливим є знати чи не співпрацює з ворогом потенційний партнер, і чи ми можемо спиратись на його добросовісність, оскільки податки які платять недобросовісні партнери ворогу, допомагають загарбнику інвестувати розвиток своєї армії. «Фінансова безпека - захищеність інтересів держави у фінансовій сфері, або такий стан бюджетної, податкової та грошово-кредитної систем, що гарантує спроможність держави ефективно формувати, зберегти від надмірного знецінення та раціонально використовувати фінансові ресурси країни для забезпечення її соціально-економічного розвитку і обслуговування фінансових зобов'язань» [5].

Для якісної роботи в міжнародній і фінансовій безпеці працівники відповідних структур зобов'язані дотримуватись певних правил, це зокрема такі:

- Необхідність ідентифікувати та верифікувати клієнта встановлюючи реального кінцевого бенефіціарного власника перед тим, як надавати йому певні послуги;
- Розуміти мету та характер проведення фінансових операцій перед тим, як здійснювати будь-які дії;
- Отримати відповідні документи, які підтверджують законність дій клієнта чи потенційного партнера (такі як договори, валютно митні декларації, якими підтверджено постачання товарів на митні склади та відповідну сплату податків «мита»);
- Перевіряти всі потенційних партнерів і клієнтів на достовірність наданих ними даних.

Отже, із вище сказаного можна зробити висновок, що фінансова безпека в зовнішньому та внутрішньому плані є важливою як в мирний так і у воєнний час. Шляхом проведення зваженої митної політики навіть під час воєнного стану можна ефективно підтримувати економіку країни та забезпечувати соціальний захист населення. Важливим є й те, що особи, які належать до певної сфери гарантування безпеки в Україні повинні чітко дотримуватися певних правил аби не наражати людей, що знаходяться у їхньому підпорядкуванні на небезпеку, та не дати ворогу можливості потрапити у нашу фінансову систему. Необхідно пам'ятати, що фінансові шахраї можуть ховатися у своїх так званих «вовк у овечій шкурі». Їх поведінка може бути спрямована на досягнення особистих даних громадян, на яких можна в майбутньому нажити певний дохід. Чи на зараження певними вірусними програмами наших інформаційних систем, задля отримання даних, які не доступні широкому загалу, і продаж таких фактів загарбнику. Нажаль шахраї можуть спіткати і просто в повсякденному житті, це можуть бути працівники жеку, ріелтори або ж будь-яка людина, знайома чи незнайома, яка хоче заробити певний дохід на вашій наївності. Тут необхідно чітко усвідомлювати якщо вам пропонують якусь угоду або кредит зрозуміти чи справді ви отримаєте від цього вигоду, або ж втратите всі гроші, будинок та сім'ю. З цього випливає, що не тільки держава та її структури повинні опікуватися громадою, але й кожен окремих індивід має дбати про власну фінансову безпеку.

Список використаних джерел:

1. Міністерство фінансів України : Митна політика. URL: <https://mof.gov.ua/uk/customs-policy>
2. Законодавство.com. : Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур (укр/рос) " (у змінній редакції)" (редакція на 26 червня 1999 року). Рада Митного Співробітництва. 1973. URL: <https://xn--80aagahqwyibe8an.com/spivrobitnitstva-mitnogo-rada/mijnarodna-konventsija-pro-sproschennya-1973-24996.html>
3. Сергій Володимирович Іванов. Дослідження шляхи підвищення ефективності здійснення контролю за реалізацією митної політики в Україні. доктор юридичних наук : 351.74(477) : Харків. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/13042/Shliakhy%20pidv>

yshchennia%20efektyvnosti%20zdiisnennia%20kontroliu%20za%20realizatsiieiu%20mytnoi%20po lityky_Ivanov_2019.pdf?sequence=1

4. Фінансово-економічна безпека держави : Словник-довідник/ Алексеєнко І.В та ін. Дніпро: 2021. 220 с.

URL:https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/6180/1/%D0%A1%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D1%84%D0%B8%D0%BD_%D0%B1%D0%B5%D0%B7%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D0%B0.pdf

5. Термінологічний словник з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму, фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення та корупції : Черкаський І.Б/ та ін. Київ: 2018. с. 832

Скидан У.І.

Науковий керівник: к.е.н., доц., Смолінська С. Д.
Львівський національний університет імені Івана Франка

СТАН БЮДЖЕТНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ДОХОДІВ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Процес децентралізації, який розпочався в Україні у 2014 році, мав за мету сформуванню ефективне місцеве самоврядування та територіальну організацію влади для створення і підтримки повноцінного життєвого середовища для громадян, надання високоякісних та доступних публічних послуг, становлення інститутів прямого народовладдя, узгодження інтересів держави та територіальних громад.

Важливою складовою ефективного функціонування будь-якої територіальної громади є стабільне джерело доходів. У результаті реформи децентралізації обсяг завдань та повноважень місцевих органів влади збільшився, відповідно до чого, рівень їх доходів також повинен збільшитися, адже, слідуючи принципу бюджетної еквівалентності, доходи територіальної громади повинні відповідати податковому навантаженню даного регіону. Таким чином, чим більше податків сплачує місцеве населення тим більшим має бути обсяг та якість соціально-економічних послуг за рахунок місцевого бюджету.

Розвиток територіальної громади як соціально-економічної системи передбачає використання наявних ресурсів в процесі економічної, виробничої, соціальної, інвестиційної та інших видів діяльності. Ключову роль в питанні формування таких фінансових ресурсів відіграє сформована на центральному рівні бюджетно-податкова система, яка представлена на місцях у вигляді місцевих бюджетів. Реформа децентралізації, яка розпочалася у 2014 році, має комплексний характер і передбачає зменшення рівня залежності локальних бюджетів у всіх його проявах. Відтак визначення рівня бюджетної децентралізації доцільно проводити на основі показників децентралізації доходів, аналізу структури міжбюджетних трансфертів та ряду інших фінансово-бюджетних індикаторів у розрізі окремих територіальних громад [1].

Показники децентралізації доходів є одними із основних фінансових показників, які вказують на рівень фінансової децентралізації. Їхнє значення вказує на можливість місцевих органів самоврядування ефективно мобілізувати власні та залучені фінансові ресурси. Значення таких показників є прямопропорційним до рівня децентралізації бюджету, тобто чим вищі значення показників тим вищий рівень децентралізації у країні (табл. 1).

Таблиця 1

**Показники децентралізації доходів територіальних громад
2017 – 2021 рр.**

Показник, млн. грн.	2017 р., %	2018 р., %	2019 р., %	2020 р., %	2021 р., %
Частка доходів місцевих бюджетів у зведеному бюджеті	49	47	43	34	35
Частка власних доходів місцевих бюджетів у зведеному бюджеті	23	22	23	23	23
Частка власних доходів місцевих бюджетів у доходах місцевих бюджетів	46	47	54	66	65
Частка місцевих податків і зборів у доходах місцевих бюджетів	10	11	13	16	15

Джерело: складено автором за даними [2]

Як бачимо з табл. 1 частка доходів місцевих бюджетів у зведеному бюджеті щорічно зменшується, що вказує на зниження рівня фінансової децентралізації, оскільки більшість доходів зосереджена у державному бюджеті. Так, показник 2021 року на 14% нижчий за аналогічний показник 2017 року. На жаль, таке значення даного фінансового показника є недостатнім для забезпечення активних процесів децентралізації.

Одночасно з цим, прослідковується позитивна тенденція до збільшення частки власних доходів місцевих бюджетів у доходах місцевих бюджетів. У 2017 році така частка складала 46%, що вказує на значну централізацію бюджетної системи, проте вже у 2019 р. спостерігається ситуація, коли місцеві бюджети більше ніж на 50% складаються з власних надходжень. На кінець 2021 р. даний показник досягнув позначки у 65%, що вказує на активізацію місцевих органів влади у частині податкових надходжень до їх бюджетів.

Протягом 2017 – 2021 рр. частка власних надходжень місцевих бюджетів у зведеному бюджеті не зазнала суттєвих змін і коливалася в районі 22-23%.

Такий фінансовий показник як частка місцевих податків та зборів у доходах місцевих бюджетів досягнув свого максимального значення у 2020 р. і склав 16%, у 2021 р. – знизився на 1% (15%).

Не менш важливим показником визначення рівня децентралізації територіальної громади є частка міжбюджетних трансфертів у місцевому бюджеті (табл. 2.).

Таблиця 2

**Частки міжбюджетних трансфертів у місцевих бюджетах
2017 – 2021 рр., %**

Показник, млн. грн.	2017 р., %	2018 р., %	2019 р., %	2020 р., %	2021 р., %
Частка міжбюджетних трансфертів у доходах місцевих бюджетів	54	53	46	34	35
Частка трансфертів, перерахованих до державного бюджету, у доходах місцевих бюджетів	1,2	1,3	1,6	2,3	2,2
Частка нецільових міжбюджетних трансфертів у доходах місцевих бюджетів	4	4	5	5	4

Джерело: складено автором за даними [2]

Такий фінансовий індикатор як частка міжбюджетних трансфертів у локальному бюджеті є оберненим до показника частки власних доходів ТГ до загальної суми доходів громади за відповідний рік. Оптимальне значення даного показника є до 50%, якщо значення більше - то це свідчить про високий рівень централізації такого бюджету. З даних табл. 2. бачимо, що протягом досліджуваного періоду значення даного показника було більше 50% тільки у 2017 та 2018 рр., а починаючи з 2019 р. значення даного індикатора вказує на достатній рівень децентралізації бюджету місцевих бюджетів.

Частка трансфертів, переданих до державного бюджету, до загальної суми доходів місцевих бюджетів щорічно збільшувалася і вже у 2021 р. досягла значення 2,2%, що на 1,0% більше ніж у 2017 р. Така позитивна динаміка вилучення коштів із місцевих бюджетів до державного вказує на активну дію бюджетного вирівнювання відповідно до значення індексу податкоспроможності територій.

Протягом 2017 – 2021 рр. значення показника частки нецільових міжбюджетних трансфертів у доходах місцевих бюджетів було на рівні 4-5%. Частиною таких нецільових трансфертів до локальних бюджетів є дотації на здійснення переданих з державного бюджету видатків з утримання закладів освіти та охорони здоров'я. На такі витрати місцеві органи самоврядування не мають прямого впливу, тому було б більш доцільно, щоб такі статті витрат були підкріплені відповідними статтями доходів у місцевому бюджеті або напряму фінансувалися з державного бюджету.

Таким чином, фінансово-економічна діяльність територіальних громад потребує постійного моніторингу ефективності із застосуванням сучасних методик та інструментів. Нами було проаналізовано динаміку бюджетної децентралізації територіальних громад на основі показників децентралізації доходів та аналізу структури міжбюджетних трансфертів, які вказали на недостатній рівень бюджетної децентралізації.

Список використаних джерел:

- 1.Смолінська С. Д., Скидан У. І. Стан фінансового забезпечення місцевих бюджетів. *Modern Economics*. 2022. № 33(2022). С. 110-116. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V33\(2022\)-14](https://doi.org/10.31521/modecon.V33(2022)-14).
- 2.Статистичний збірник: «Бюджет України 2019 - 2021». URL: https://www.mof.gov.ua/storage/files/2_Budget_of_Ukraine_2021.pdf

Гонтарик Т. Р.

Науковий керівник: к.е.н., доц. Петик Л.О.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ПРИЄДНАННЯ УКРАЇНИ ДО КОНВЕНЦІЇ ПРО ПРОЦЕДУРУ СПІЛЬНОГО ТРАНЗИТУ

У зв'язку з воєнними діями на території України постала необхідність прискорити пропускну здатність митниць, оскільки основними засобами експорту та імпорту стали вантажні перевезення автомобільним транспортом. Тому Україні необхідно було асоціювати нашу митну систему до Європейської.

1 жовтня, для України набрали чинності положення Конвенції про процедуру спільного транзиту і для бізнесу відкрилась можливість міжнародного переміщення

товарів з іншими країнами-учасницями за одним транзитним документом. Тобто в Україні запрацював так званий «митний безвіз»[1].

Конвенція про процедуру спільного транзиту об'єднує 35 договірних сторін, які запровадили єдині правила декларування та контролю за транзитними переміщеннями товарів із використанням спільного IT-продукту. Країни що підписали Конвенцію: 27 країн ЄС, 4 країни Європейської асоціації вільної торгівлі (Ісландія, Норвегія, Ліхтенштейн і Швейцарія) та 4 інші країни (Велика Британія, Туреччина, Північна Македонія і Сербія)[5].

Україна приймає відповідно до пункту 5 статті 15а Конвенції всі рекомендації та рішення Спільного комітету, прийняті між датою запрошення і датою, коли приєднання набере чинності [4].

Ця Конвенція визначає заходи щодо транзитного перевезення товарів між Співтовариством і країнами Європейської асоціації вільної торгівлі, а також між самими країнами спільного транзиту, в тому числі, у відповідних випадках, стосовно товарів, які перевантажують, направляють далі або складують, шляхом запровадження процедури спільного транзиту незалежно від виду і походження товарів[3].

Однією з умов приєднання до Конвенції є «підгарантійність» усіх вантажів - як це і відбувається в ЄС [2].

Зараз в Україні компанії повинні гарантувати сплату платежів при ввезенні чи транзиті тільки певних товарів (наприклад - підакцизних товарів, певних продуктів харчування та інших конкретно визначених категорій) [2].

Тепер принцип змінюється - усі товари, що ввозяться на митну територію України та перевозяться транзитом через територію України, підлягатимуть гарантуванню. І вже з цього правила буде встановлений певний перелік винятків [2].

Відповідно, для того, щоб для кожної операції з ввезення товару не використовувати грошову заставу, у бізнесу з'явиться ще більше мотивації отримати транзитне спрощення у вигляді загальної фінансової гарантії [2].

Відповідно до «митного безвізу», для доставки вантажів з однієї країни в іншу подається єдиний транзитний документ: від митниці відправлення до митниці призначення. Це прискорює проходження митних формальностей на кордоні та зменшує відповідні витрати для підприємств [1].

Використовуючи декларацію T1 компанії зможуть переміщувати вантажі з ЄС до України (і навпаки) без додаткових переоформлень у внутрішній транзит. Гарантування сплати митних платежів забезпечуватиме відправник. Це може значно пришвидшити логістику, особливо в умовах війни [2].

Також ця Конвенція надає Україні можливість приєднатися до міжнародного застосування електронної транзитної системи NCTS (new computerized transit system) та впровадити європейські практики у здійсненні митної справи в Україні [5].

NCTS дає можливість налагодити обмін інформацією про всі етапи митного оформлення товарів з використанням електронних повідомлень в режимі реального часу та підвищити ефективність застосування механізму аналізу ризиків [5].

Розпочавши використання системи NCTS на міжнародному рівні, митна служба отримує можливість [5]:

1. Запровадити обмін митною інформацією щодо транзитних вантажів з 35 країнами в режимі реального часу.
2. Використовувати єдину митну декларацію та єдину фінансову гарантію для переміщення товарів від країни відправлення до країни призначення, які є договірними сторонами Конвенції.
3. Отримувати достовірну інформацію про транзитні переміщення товарів, що прямують в Україну, від митних органів країн – учасниць Конвенції до моменту ввезення цих товарів на митну територію України.
4. Запровадити спеціальні транзитні спрощення (загальна фінансова гарантія, звільнення від гарантії, авторизований вантажовідправник / вантажоодержувач, самостійне накладання пломб).

Першою країною, з якої було відправлено вантаж для доставки в Україну під процедурою спільного транзиту, стала Німеччина [1].

Перша транзитна декларація Т1 була відправлена 1 жовтня. Митники відслідковували її у електронній транзитній системі NCTS та очікували на прибуття вантажівки [1].

1 жовтня Україною також було оформлено першу транзиту декларацію на виїзд з України. За нею вантаж прямував через Польщу до Німеччини. Наразі в системі також очікують прибуття товарів у митницю відправлення і інші декларації, за якими товари будуть поміщені під процедуру спільного транзиту та доставлені до митниць призначення на території країн-учасниць Конвенції [1].

Приєднання України до Конвенції про процедуру спільного транзиту матиме позитивний вплив як для підприємств так і для економіки країни в цілому. Завдяки декларації Т1 відбувається спрощений транзит товарів, оскільки не потрібно додаткових переоформлень у внутрішній транзит. Це покращить логістику та здешевить перевезення. Також застосування системи NCTS дає змогу пришвидшити та налагодити обмін інформацією про всі етапи митного оформлення товарів у режимі реального часу та підвищити ефективність застосування механізму аналізу ризиків. Зараз лише починається дія Конвенції і перша країна, з якої відправили вантаж за декларацією Т1, була Німеччина.

Список використаних джерел:

1. «Митний безвіз» запрацював: в Україну і з України вже прямують вантажі під процедурою спільного транзиту: Урядовий портал України (дата звернення 05.10.2022) URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/mytniy-bezviz-zapratsiuvav-v-ukrainu-i-z-ukrainy-vzhe-priamuiut-vantazhi-pid-protseduroiu-spilnoho-tranzytu>
2. Кириєвський О. «Митний безвіз» - про що насправді мова?: Митниця і ЗЕД 2022 (дата звернення 05.10.2022) URL: https://biz.ligazakon.net/analytcs/212545_mitniy-bezvz---pro-shcho-naspravd-mova
3. Конвенції про процедуру спільного транзиту: Документ 994_001-87 ід 30.08.2022: Офіційний сайт Верховної Ради України (дата звернення 05.10.2022) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-87#n3175
4. Про приєднання України до Конвенції про процедуру спільного транзиту: Закон України № 2555-IX від 30.08.2022: Офіційний сайт Верховної Ради України (дата звернення 05.10.2022) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2555-20#Text>
5. Режим спільного транзиту: Міністерство фінансів України (дата звернення 05.10.2022) URL: https://mof.gov.ua/uk/common_transit_mode-473

ТРАНСПАРЕНТНІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Транспарентність у бізнесі є описом відкритої та прозорої господарської діяльності, що є легкозрозумілою та доступною для користувачів. Така діяльність потребує сприятливого економічного становища, що значно ускладнюється в умовах воєнного стану через значну кількість додаткових викликів.

Транспарентність – це певний показник доступності економічного суб'єкта, що вказує на відповідність до вимог користувачів рівня подання інформації по даних його поточного стану, звітності та перспектив діяльності.

Визначення рівня транспарентності для бізнесу базується на дослідженні різних чинників економічного становища в країні, серед яких є правовий захист бізнесу, макроекономічна політика, методи бухгалтерського обліку, прозорість звітності, корупція або державне регулювання.

Стратегічний дослідницький інститут США, The Heritage Foundation, щорічно обраховує показник економічної свободи, який також враховує рівень свободи ведення бізнесу у 184 країнах. Кількісна оцінка визначається на основі низки факторів, які впливають на легкість відкриття, ведення та закриття бізнесу. Оцінка свободи бізнесу для кожної країни – це число від 0 до 100, де 100 означає найвільніше бізнес-середовище. Серед факторів, які The Heritage Foundation використовують для визначення рівня свободи ведення бізнесу, враховують доступ до електроенергії, ризик бізнес-середовища, нормативну якість та економічну інтеграцію жінок. Показники свободи ведення бізнесу в Україні протягом 2004-2022 років наведені на рис. 1.

Рис. 1. Показник свободи ведення бізнесу в Україні в порівнянні з середньосвітовим значенням у 2004-2022 роках

Джерело: розроблено автором за даними [1]

За даними The Heritage Foundation, середньосвітове значення показника свободи ведення бізнесу протягом 2004-2022 років коливалося від 61,1 до 66,1, проте залишалося на відносно сталому рівні, встановивши мінімальне значення протягом аналізованого періоду (61,1) у 2022 році. Даний показник для України різко скоротився у 2005 році від 55 до 43,1 у 2006 році, встановивши мінімальне значення

на рівні 38,7 у 2010 році. Від 2011 року показник свободи ведення бізнесу в Україні зростає та у 2017-2018 роках наближається до середньосвітового значення. У 2019, 2021 та 2022 роках даний показник в Україні перевищив середньосвітове значення. У 2022 році показник свободи ведення бізнесу в Україні має значення у 61,1, скоротившись на 2,4 від 2021 року. Таким чином, під час дії воєнного стану у 2022 році в Україні даний показник існував на рівні 61,1 зі 100, що вказує на в міру вільне ведення бізнесу в країні.

Показником, яких здатен охарактеризувати транспарентність бізнесу, також є рівень корупції. На міжнародному рівні показники корупції у країнах обраховує організація Transparency International [2], яка визнає транспарентність як структурний елемент належного управління, включаючи й управління корупційними ризиками.

Transparency International аналізують загальнодоступні дані за трьома вимірами: звітування про боротьбу з корупцією програми (що охоплюють, зокрема, хабарництво, виплати за сприяння, захист інформаторів та політичні внески), організаційну прозорість та звітність по країнах (включаючи доходи, капітальні витрати та податкові платежі). Організація оцінює 180 країн і територій по всьому світу за рівнем корупції в державному секторі, надаючи результати за шкалою від 0 (дуже корумпований) до 100 (відсутність корупції). Результати України за даними дослідженнями наведені на рисунку 2.

Рис. 2. Індекс сприйняття корупції в Україні протягом 2012-2022 років

Джерело: розроблено автором за даними [2]

За даними Transparency International, протягом аналізованого періоду найнижчий рівень індексу сприйняття корупції Україна мала у 2013 році з позначкою 25. Від 2014 року даний показник збільшувався, досягнувши максимального значення у 2020 році на позначці 33, проте у 2021 році показник скоротився до 32. Попри те, що індекс сприйняття корупції в Україні покращується, його рівень все ж залишається незадовільним.

За обрахунками Transparency International у рейтингу зі 180 країн Україна займає 122 позицію за індексом сприйняття корупції. В умовах воєнного стану ця проблема залишається актуальною, оскільки бізнес відіграє важливу роль у наповненні бюджету та відродженні економіки, а несприятливі показники корупції негативно впливають на довіру та фінансову підтримку бізнесу, зокрема це перешкоджає і транспарентності. Разом з тим, низька транспарентність бізнесу породжує інформаційну асиметрію в економіці країни, впливаючи на погіршення сприятливості ведення бізнесу всередині країни та формуючи її негативний імідж в міжнародному середовищі.

В умовах воєнного стану введення бізнесу значно ускладнюється, а в деяких випадках унеможлиблюється. Поточну ситуацію охарактеризувала Американська торговельна палата в Україні [3], яка у своєму опитуванні надала оцінку сучасному стану бізнесу та прогноз щодо майбутньої діяльності бізнес-спільноти, що працює в

Україні. В опитуванні, яке проводилося з 18 по 23 серпня 2022 року, взяли участь 117 керівників та топ-менеджерів компаній-членів Палати. 84% респондентів опитування – це керівники компаній, 16% – топ-менеджери.

За даними опитування Американської торговельної палати в Україні, після шести місяців війни, бізнес-спільнота продовжує вести бізнес в Україні. 72% компаній-членів Палати повністю функціонують, та 27% продовжують функціонувати частково. 96% компаній планують продовжити діяльність в Україні у 2023 році, 4% поки не визначилися.

Бізнес-спільноту опитали на рахунок найбільших поточних викликів для їх організацій. Зокрема, найпоширенішими відповідями стали:

- безпека та захист співробітників (71%);
- логістика та транспортування (44%);
- відсутність клієнтів чи замовлень (34%);
- спад діяльності партнерів (33%);
- експортно-імпортні операції (22%) [3].

Опитана бізнес-спільнота визначила пріоритетні напрямки для Уряду України задля прискорення післявоєнного економічного відновлення та трансформації після перемоги України. Серед них [3]:

- 1) забезпечити національну безпеку та оборону України в співпраці з міжнародними союзниками (79%);
- 2) імплемувати верховенство права, реальну та ефективну судову реформу, справедливе правосуддя, забезпечити прозорий відбір суддів усіх інстанцій. Дотримуватися незалежності Національного банку, Антимонопольного комітету та антикорупційних органів. Реформувати сектор державних підприємств та державних банків (77%);
- 3) прискорити набуття Україною членства в Європейському Союзі шляхом наближення національного законодавства в сфері конкуренції, митної справи, охорони здоров'я, захисту прав інтелектуальної власності, медіа та ін. (37%).

Отже, розглянувши показник свободи ведення бізнесу в Україні, який знаходиться у 2022 році на позначці 61,1 та перевищує середньосвітове значення, варто зазначити, що країна має потенціал для розвитку цілком транспарентного бізнесу. Показник свободи ведення бізнесу є загальновідомим у світовій практиці. Він формує думку щодо прозорості, ефективності та сприятливості ведення бізнесу і використовується при прийнятті рішень стосовно доцільності інвестицій в економіку країни та розширення ділового співробітництва на міжнародному рівні. Проте рівень корупції в Україні, який залишається на незадовільному рівні, перешкоджає даним процесам. В умовах воєнного стану діяльність бізнесу має значно більше викликів і поточна ситуація в Україні є складною, проте це може слугувати поштовхом для майбутнього розвитку та впровадженні змін які покращать транспарентність бізнесу в країні.

Список використаних джерел:

1. *The Index of Economic Freedom* URL: <https://www.heritage.org/index/visualize> (дата звернення: 11.10.2022)
2. *Офіційний сайт Transparency International* URL: <https://www.transparency.org> (дата звернення: 11.10.2022)
3. *Офіційний сайт Американської торговельної палати в Україні* URL: <https://chamber.ua> (дата звернення: 11.10.2022)

Сергієнко К.
Науковий керівник: к.е.н., доц. Смолінська С.Д.
Львівський національний університет імені Івана Франка

ВДОСКОНАЛЕННЯ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

У сучасних умовах відбуваються незворотні процеси інтеграції економічної системи України до міжнародної фінансової та економічної систем і саме в такому руслі реалізуються ринкові відносини в країні, трансформуються економічні відносини між суб'єктами. Саме це обумовлює особливу актуальність вирішення проблеми організації та проведення митної політики у сфері публічного управління.

Основним законодавчим актом, який врегульовує усі правовідносини в країні і, зокрема, у сфері здійснення митної політики, є Конституція України [1]. Відповідно до Митного кодексу України митна політика покликана вирішувати такі завдання:

- захист економічних інтересів України, забезпечення виконання зобов'язань, що випливають із міжнародних договорів України стосовно митної справи;
- встановлення правових норм, які б забезпечували захист інтересів споживачів і додержання учасниками зовнішньоекономічних зв'язків державних інтересів на зовнішньому ринку;
- забезпечення організації та функціонування єдиної, узгодженої, стабільної митної системи, закріплення правових механізмів взаємодії всіх її елементів;
- визначення загальних принципів регулювання митних відносин;
- підвищення рівня організаційних і правових гарантій суб'єктів митних відносин, удосконалення системи їх відповідальності;
- створення умов для ефективної боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил, контролю за валютними операціями [2].

На даний час в митній сфері спостерігається немало невирішених питань та проблем. Так, у процесі реалізації митних правовідносин найбільш поширеними є наступні правопорушення:

- витрачання фінансових ресурсів держави не за цільовим призначенням;
- недоотримання коштів до бюджетів внаслідок фінансових махінацій та правопорушень у процесі перетину митного кордону української держави;
- маніпуляції із цінами та вартістю активів при веденні бухгалтерського обліку;
- недотримання правових норм, які стосуються штатної дисципліни працівників митних органів, а також норм щодо оплати праці;
- завищення обсягів та вартості наданих послуг суб'єктами, зайва оплата за них тощо.

Наявність таких порушень свідчить про низьку ефективність системи митного контролю та її неспроможність результативно виконувати свої функції.

Ці та багато інших правопорушень є наслідком проблем, які існують в українському суспільстві. Зокрема, мова йде про зловживання митними органами своїми повноваженнями, порушення ними законодавства та недовіра методологічного забезпечення реалізації ними своїх функцій. Такі дії призводять до наступного:

- дублювання та виконання паралельних функцій органами митного контролю внаслідок неналежної координації своїх дій та взаємодії між ними
- внаслідок цього порушення гармонійної роботи між даними інституціями;

- незадовільність профілактичних жій органів митного контролю та недостатня увага до цього;
- неможливість у багатьох випадках результативно реалізувати цілі та завдання митного контролю за рахунок відсутності єдиної інформаційної системи митного контролю;
- організаційна система митного контролю демонструє свою неефективність та громіздкість.

Усі перераховані проблеми та правопорушення як їх наслідок породжені багатьма чинниками, визначальним з яких є незадовільний рівень аналітики в низових ланках інституційного забезпечення здійснення митної політики в Україні.

Вдосконалення публічного управління митними відносинами у напрям реалізації ефективної митної політики України потребує прискіпливої уваги та здійснення на рівні держави наступних дій, які допоможуть ефективніше виявляти правопорушення в досліджуваній сфері, розробляти методи та підходи до їх усунення та мінімізації, а також відшкодовувати збитки, які з'являються в процесі порушень законодавства:

- Покращити ресурсне забезпечення митної політики в Україні;
- Оптимізувати повноваження та функції регулюючих та контролюючих органів та на цій основі покращити організаційне забезпечення системи митного контролю в цілому;
- Організувати роботу митної служби таким чином, щоб вона могла оперативно, кваліфіковано та адекватно відповідати на суспільні виклики і забезпечувати належні контрольні процедури в напрямі захисту державного кордону;
- Уніфікувати нормативно-правову базу щодо митної політики у напрямі прозорості діяльності митних органів.

Отже, впровадження в життя запропонованих заходів дасть можливість покращити публічне управління митною політикою в Україні, підвищити рівень дисципліни митних органів, привести законодавчу базу у відповідність із міжнародними стандартами, покращити методологічне та інформаційне забезпечення митного процесу на державному кордоні, а також покращити кадрове забезпечення митних органів України. Запропоновані заходи повинні реалізовуватися в комплексі – лише таким чином можна буде досягти найкращого результату.

Список використаних джерел:

1. Конституція України, прийнята 28 червня 1996 року, зі змінами та поправками. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 08.05.2022р.)

2. Митний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. 2012. № 44-45, № 46-47, № 48. ст.552.

Фольтович Д.Р.

Науковий керівник: к.е.н., доц. Слобода Л. Я.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ОФШОРНА ФІНАНСОВА ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ФІНАНСОВУ БЕЗПЕКУ УКРАЇНИ

Офшорна фінансова діяльність посідає значне місце у глобальній фінансовій системі, спостерігається суттєве зростання обсягів офшорних операцій та

зростання кількості офшорних фінансових установ. Основною причиною, а одночасно і метою функціонування офшорних зон, офшорних схем господарювання та офшорних компаній, є мінімізація податкових зобов'язань як у країні здійснення діяльності, так і в країні постійного місцезнаходження підприємства. Ця мета досягається за рахунок виведення всіх або частини доходів з-під податкової юрисдикції країн з високим рівнем оподаткування.

Офшорна зона (від англ. off shore— «поза берегом») — один із видів вільних економічних зон, що належать до сервісних вільно-економічних зон, особливістю яких є створення для підприємців сприятливого валютно-фінансового та фіскального режимів, високий рівень та законодавчі гарантії банківської та комерційно-їсекретності, лояльність державного регулювання [1].

Фінансова безпека держави – це комплексне поняття, яке включає в себе стабільний стан всіх фінансових інститутів, розробку стратегій щодо посилення захисту національних інтересів, визначення національних інтересів держави в фінансовій сфері [2].

Відповідно до Наказу №1277 від 29.10.2013, фінансова безпека України складається з наступних складових [3]:

- банківська безпека – це рівень фінансової стійкості банківських установ країни, що дає змогу забезпечити ефективність функціонування банківської системи країни та захист від зовнішніх і внутрішніх дестабілізуючих чинників незалежно від умов її функціонування;
- безпека небанківського фінансового сектору – це рівень розвитку фондового та страхового ринків, що дає змогу повною мірою задовольняти потреби суспільства в зазначених фінансових інструментах та послугах;
- боргова безпека – відповідний рівень внутрішньої та зовнішньої заборгованості з урахуванням вартості її обслуговування та ефективності використання внутрішніх і зовнішніх запозичень та оптимального співвідношення між ними, достатній для задоволення нагальних соціально-економічних потреб, що не загрожує суверенітету держави та її фінансовій системі;
- бюджетна безпека – це стан забезпечення платоспроможності та фінансової стійкості державних фінансів, що надає можливість органам державної влади максимально ефективно виконувати покладені на них функції;
- валютна безпека – це стан курсоутворення, який характеризується високою довірою суспільства до національної грошової одиниці, її стійкістю, створює оптимальні умови для поступального розвитку вітчизняної економіки, залучення в країну іноземних інвестицій, інтеграції України до світової економічної системи, а також максимально захищає від потрясінь на міжнародних валютних ринках;
- грошово-кредитна безпека – це стан грошово-кредитної системи, що забезпечує всіх суб'єктів національної економіки якісними та доступними кредитними ресурсами в обсягах та на умовах, сприятливих для досягнення економічного зростання національної економіки.

Офшоризація являє собою дуже суперечливий процес, адже з однієї сторони, співпраця з офшорними зонами дає підприємствам змогу оптимізувати рівень оподаткування, а з іншої – являє собою причину неконтрольованого відтоку капіталу з країни, що згубно впливає на економіку країн. «Відмивання» грошей – зараз основна причина використання офшорів, саме тому офшоризація складає

все більшу загрозу економіці країн, а як результат – і фінансовій безпеці. Це основна загроза, що впливає на стабільність економік країн світу: такий стрімкий відтік капіталу залишає відбиток навіть в провідних країнах зі стабільною економікою та помірними податковими умовами. Згідно з даними Світового банку, українських бізнес сплачує близько 135 різних видів податків та зборів. Податкове навантаження на економіку нашої країни є на рівні 44%, натомість у країнах Центральної та Східної Європи, які входять до ЄС – 30%. Ось чому офшорна зона – це один із способів полегшити ведення бізнесу та легально зменшити податкове навантаження для резидентів та створити привабливий клімат для інвесторів [2].

Офшорні зони утворюють структурні деформації в бюджеті, роблять економіку країни ще більш залежною та прив'язаною до іноземних позикових траншів, а це негативно відображається на конкурентоспроможності та економічній безпеці країни.

Обсяг відтоку капіталу перевищує ВВП нашої країни, що за кожен рік виводиться близько 8 млрд. дол. США в офшори і дає чітко зрозуміти, що необхідно якнайшвидше переймати зарубіжний досвід щодо контролю офшорних зон. Перш за все необхідно законодавчо визнати списки чорних, білих та сірих офшорних зон, що були зведені ОЕСР, FATF, FinCEN та іншими компаніями. Має бути повна заборона будь-яких економічних відносин принаймні з чорними та сірими офшорними зонами. Для покращення стану економіки країни та фінансової безпеки, необхідно й провести декілька реформ, адже неможливо викоринити титанів міжнародних відносин – офшорні зони – повністю, але можна зробити їх менш привабливими для підприємств.

Якщо зменшити відтік капіталу принаймні на третю частину, то це буде вже додаткові 2,6 млрд. дол. в бюджет. Такі додаткові кошти дозволять за досить короткий термін погасити державний борг, покращити ситуацію з ВВП – це надасть економіці певної стабільності. Зі стабільністю економіки прийде менш похитний валютний курс, понизяться й темп інфляції, комплексне покращення цих показників призведе до покращення стану фінансової безпеки України

Отже, офшорні зони відіграють важливу роль в сфері перерозподілу капіталу на глобальному рівні. втеча вітчизняного капіталу в офшорні зони зумовлена несприятливим місцевим інвестиційним та податковим кліматом. Економічна та політична нестабільність, швидко змінюване законодавство, недовіра до влади, а також низький рівень розвитку інфраструктури фінансового ринку роблять Україну невігдною для ведення бізнесу та залучення інвестицій.

Незважаючи на економічну привабливість офшорних зон для бізнесменів, проведення операцій з ними негативно позначається на економіці України, адже внаслідок цього держава позбувається величезних сум, які не доходять до Державного бюджету. Становище утруднюється ще й тим, що в Україні немає законодавчої бази для регулювання операцій, які здійснюються з офшорними юрисдикціями.

Список використаних джерел:

1. Makarov V. V. *Organizatsiya ofshornogo predprinimatelstva v usloviyakh globalizatsii ekonomiki* / V. V. Makarov, Yu. S. Makarova. – SPb. : Izd-vo SPbGUEF, 2011. – 198 s.
2. Korneyeva Ye. *Ofshornyy mir: vzglyad iznutri* / Ye. Korneyeva. – M. : Ekonomika, 2012. – 317 s.
3. *Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013. № 1277. [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>*

ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У МИТНІЙ СПРАВІ

Впровадження цифрових технологій в усіх сферах життя суспільства стає найважливішим фактором економічного зростання будь-якої країни і є сучасним трендом розвитку. Цифровізація в Україні впроваджується в багатьох галузях. На сьогоднішній день український уряд готується до запуску цифровізації митної справи. Такими діями уряд хоче створити антикорупційну інфраструктуру, де отримання хабаря буде неможливим.

Використання електронних технологій для передавання та обробки інформації – визначальна риса ефективних торговельних систем. Впроваджуючи цифрові рішення для торгівлі та митних послуг, держави економлять кошти та час, поступово вирішуючи проблему корупції та неефективності.

Цифрове суспільство — це суспільство, яке інтенсивно та продуктивно використовує цифрові технології для власних потреб (самореалізація, робота, відпочинок, навчання, дозвілля кожного), а також для досягнення та реалізації спільних економічних, суспільних та громадських цілей.

Цифрова економіка охоплює бізнес у всіх галузях економічної діяльності, тобто не тільки в секторі інформації та телекомунікацій, а й у базових галузях промисловості, в сільському господарстві, будівництві тощо

Головною ціллю цифровізації є формулювання шляхів і провідних задач з питань піднесення цифрових звичок, підняття ступеня цифрової грамотності жителів, приміром зайнятих людей, зрілих осіб, незабезпечених родин, людей з інвалідністю, інших сприйнятливих груп населення, в умовах піднесення цифрового суспільства та економіки. Цифровізацію потрібно простежувати як знаряддя, а не як самоціль. Через державний підхід цифрові технології стимулюватимуть створення нових робочих місць, підняття продуктивності, швидкостей економічного зросту та якості проживання громадян України. Цифрові технології, свого роду, є драйвером розвитку суспільства, який об'єднав у собі ключові активи ринку – державу, бізнес та населення. В кінцевому підсумку, максимальне вкорінення цифрових ресурсів в складові економіки принесе неабияку перспективу[3].

Діджиталізація методики здійснення митного контролю є пріоритетним аспектом митної реформи в країнах, що розвиваються. Незважаючи на позитивні аспекти електронного декларування в Україні, у митній галузі воно ще не зовсім ідеальне. Низку митних процесів досі засновано на паперових документах, що цілком не відповідає сучасному технічному прогресу і ефективним світовим практикам.

Технологія електронної автономізації дає змогу одержати низку переваг одночасно:

- зменшення фізичного контакту між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та державними органами зводить до мінімуму корупційні ризики;
- автоматизувати і спростити процедури декларування для бізнесу;
- сформулювати ґрунтовніший погляд на діяльність підприємств із погляду контролюючого органу.

За даними Всесвітньої митної організації в Європейському регіоні, загальна частка електронних митних декларацій перевищує 90%. Слід зазначити, що в країнах ЄС митне оформлення займає не більше п'яти хвилин у 63% випадків і перевищує одну годину у 9% випадків. Такі результати не можуть бути досягнуті без вагомого прогресу в діджиталізації митної справи та управлінні митними ризиками [4].

Впровадження цифрових технологій у більшості сфер, так як вже зазначалося, унеможлиблює корупцію. Перед початком війни Україна доклала багато зусиль, щоб розвинути антикорупційну інфраструктуру, і продовжить роботу у цьому напрямку з міжнародними партнерами.

За підрахунками німецького видання *Süddeutsche Zeitung* за 2018 р. корупція на митниці завдає Україні збитків у близько 4,8 мільярда доларів на рік, що становить більше десятої частини всіх надходжень у бюджет і перевищує суму кредитів, які Україна мала намір взяти в МВФ, ЄС та Світового банку минулого року[6].

За даними проекту *Doing Business*[1], можливість електронного подання, передавання та обробки інформації на митниці – одна з визначальних рис країн з ефективним торговельним середовищем. Зокрема, за допомогою систем на основі веб-технологій громадяни та бізнес, які отримують або надсилають товар за кордон, можуть подавати всі необхідні документи та сплачувати мито онлайн. Електронізація породжує автоматизацію процесів, тобто зменшує кількість робочої сили, необхідної для виконання простих завдань, і породжує професійну конкуренцію в галузі, сприяючи кадровій реформі. Вона також зменшує кількість випадків потенційної взаємодії громадян і бізнесу з чиновниками, а відтак працює на зниження корупційних ризиків. У довгостроковій перспективі використання електронних даних на митниці дозволить інкорпорувати їх в інші державні системи зберігання даних, що так само сприятиме поступовій цифровізації економіки.

Ще одна сильна сторона електронізації: вона дозволяє зменшити затримки в митних процедурах. У більш як половині країн Організації економічного розвитку та співробітництва (ОЕСР) митні документи подаються в електронній формі і не дублюються на папері[2].

За словами віцепрем'єр-міністра - міністра цифрової трансформації України Михайла Федорова, однією з цілей відомства є 100% цифровізація публічних сервісів в Україні. Крім цього, Федоров представив ще три плановані проекти - е-Митниця (електронні КПП - сканер, електронна черга, автоматичне митне оформлення товарів народного споживання, цифрова система управління ризиками та обслуговування клієнтів)[5].

Цифровізація митниці є критичною не лише для розв'язання локальних логістичних та інших проблем, але й для інтеграції України в цифровий єдиний ринок (Digital Single Market — ініціатива ЄС щодо розвитку транскордонної торгівлі та взаємодії).

Ключовими для реалізації електронної митниці в Україні є такі проекти:

- Упровадження 100-відсоткового електронного оформлення: повністю автоматизоване, цілодобове митне оформлення за принципом «єдиного вікна» — від заповнення декларації на перевірку до відстежування проходження документів та повідомлення про результати.
- Упровадження системи відстежування переміщення вантажів за їх номерами на всіх стадіях (розвантаження, перевезення, зберігання, митне оформлення).
- Виконання робіт щодо гармонізації документів електронної митниці з вимогами ЄС та введення Єдиного уніфікованого документу (SAD).
- Організація сумісності чинної в митних органах України системи контролю за переміщенням вантажів із загальноєвропейською NCTS.
- Удосконалення наявної системи управління ризиками та налагодження інтеграції визначених баз даних для контролю та боротьби з контрабандою, ухилянням від сплати мита тощо. [3].

Отож, як ми бачимо цифрові технології не залишили осторонь і митну справу. Уряд планує запуснути цифровізацію на митниці. Основними цілями діджиталізації процедур митного оформлення та контролю, насамперед, є усунення паперових

документів; боротьба із шахрайством, організованою злочинністю і тероризмом; поліпшення якості товарів і безпеки торгівлі; стандартизація функціонування митниці; захист прав інтелектуальної власності та національної культурної спадщини

Впровадження сучасних цифрових технологій для обслуговування громадян та підприємств у практику діяльності Державної митної служби України дасть змогу суттєво змінити ставлення суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності до оцінювання діяльності митної системи України та сприятиме поліпшенню іміджу державних митних інституцій на міжнародній арені.

Список використаних джерел:

1. *Doing Business. World Bank.* URL: <https://archive.doingbusiness.org/en/doingbusiness> (дата звернення: 13.10.2022).
2. *Як цифровізація допоможе в реформуванні української митниці. Аналітичний центр ADASTRA.* URL: <https://adastra.org.ua/blog/yak-cifrovizaciya-dopomozhe-v-reformuvanni-ukrayinskoji-mitnici> (дата звернення: 13.10.2022).
3. *Український інститут майбутнього. Економічна стратегія України 2030 >> Український інститут майбутнього.* URL: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoju.html> (дата звернення: 13.10.2022).
4. *Голинський Ю.О., Гриник І.Р. Митний контроль в Україні та напрями його вдосконалення. Молодий вчений. 2019. № 10(74). С. 646–650.*
5. *Interfax-Ukraine. Нацпрограма з цифровізації України передбачає \$100 млн інвестицій. Інтерфакс-Україна.* URL: <https://interfax.com.ua/news/telecom/843667.html> (дата звернення: 13.10.2022).
6. *SZ: Корупція на митниці завдає Україні збитків у 5 мільярдів доларів на рік. OBOZREVATEL NEWS.* URL: <https://news.obozrevatel.com/ukr/politics/sz-korupsiya-na-mitnitsi-zavdae-ukraini-zbitkiv-u-5-milyardiv-dolariv-na-rik.htm> (дата звернення: 13.10.2022).

Фурман О. О.

Науковий керівник: к.е.н., проф. Ватаманюк-Зелінська У. З.
Львівський національний університет імені Івана Франка

ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ В УКРАЇНІ: НАДХОДЖЕННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ

Одним із найважливіших факторів розвитку економіки кожної держави є іноземні інвестиції. Роль іноземних вкладень в економіку України набуває все більшого значення, адже наша держава проходить через стадію реформування економічних процесів на шляху до міжнародної інтеграції в європейський економічний простір. У сучасних умовах залучення іноземних інвестицій є одним з основних кроків щодо забезпечення зростання фінансово-економічних показників, залучення новітніх технологій та забезпечення структурних зрушень в національному господарстві.

Інвестиційна діяльність є одним з рушійних факторів економічного розвитку держави. Пріоритетним завданням для країни являється залучення інвестицій в окремі сектори (галузі) економіки, адже наслідком інвестиційної діяльності є чимало позитивних ефектів, в тому числі і соціальних.

Підвищення економічного рівня держави багато в чому залежить від залучення іноземних інвестицій, адже їх вплив поширюється на стан національного виробництва, рівень технологічного розвитку країни, рівень та темпи відновлення всієї економіки.

Однією із характеристик інвестиційних процесів є суперечливість тенденціям і проблемам, серед яких: неефективна реалізація цільових програм, низька ефективність використання залучених інвестицій, незначний економічний та соціальний результат від капіталовкладень для економіки [1, с. 89].

Виконання програм розвитку інвестиційної діяльності є важливим напрямом удосконалення інвестиційної діяльності України, який дасть змогу забезпечити залучення інвестицій для реалізації інвестиційних проектів, що пройшли конкурсний відбір і забезпечать розвиток базових галузей економіки, збільшення обсягу експорту та заміщення товарів критичного імпорту.

Потенційно Україна може бути однією з провідних країн із залучення іноземних інвестицій, оскільки цьому сприяє її величезний внутрішній ринок. Проте є низка факторів, що перешкоджають цьому: недостатнє інформаційне забезпечення, через що Україну віднесли до групи країн із найбільшим інвестиційним ризиком; політична нестабільність; скорочення попиту на продукцію, що виготовляється та військові дії, які веде «країна-агресор».

Україна має належний потенціал для інтеграції у світову економіку, що в свою чергу означає співпрацю і водночас конкуренцію з іншими країнами.

Пожвавлення інвестиційної діяльності потребує, передусім, відповідного нормативно-правового забезпечення, спрямованого на створення розвиненої інвестиційної бази. За останні роки у законодавчій сфері здійснено низку істотних кроків, які дають змогу сподіватися на ефективні зрушення в аспекті збільшення припливу інвестицій та ефективного використання інвестиційних ресурсів. Так були внесені зміни до Закону України "Про інвестиційну діяльність" щодо державних інвестиційних проектів [2].

Отже, залучення іноземних інвестицій займає окреме місце у системі факторів економічного зростання держави. Для оптимального використання іноземного капіталу необхідно, в першу чергу, створити належні умови для діяльності іноземних інвесторів. Це стосується вирівнювання економічних показників, боротьби з інфляцією, вдосконалення нормативно-правової бази та впровадження механізму страхування ризиків, що в сучасних умовах є питанням надзвичайно актуальним. Іноземні інвестиції є основою для розбудови економіки держави та покращення рівня та якості життя населення, як наслідок. Адже від ефективного здійснення інвестиційної політики залежить не тільки стан та масштаби виробництва, впровадження інновацій, досягнень науково-технічного прогресу, але й фінансова безпека України.

Список використаних джерел:

- 1. Сириченко Н.С. Економічна сутність і класифікація інвестицій в умовах глобальних трансформацій. Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Економіка». 2015. Вип. 2(4). Ч.1. С. 264 – Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=nvmdue_2015_2%281%29_47*
- 2. Про внесення змін до Закону України "Про інвестиційну діяльність" щодо державних інвестиційних проектів: закон України від 20 квітня 2017 р. № 1981-VIII. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1981-19#Text>*

Фурман О. О.
Науковий керівник: д.е.н., доц., Гринчишин Я. М.
Львівський національний університет імені Івана Франка

ОСОБЛИВОСТІ МИТНОГО ОФОРМЛЕННЯ ТОВАРІВ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Новітню історію України можна сміливо розділити на до та після 24 лютого 2022 року. Саме в цей день життя десятків мільйонів українців змінилося назавжди. Через повномасштабне вторгнення російських військ на територію нашої держави тисячі людей загинули, мільйони втратили домівки, а економіці країни завдано збитків на щонайменше 500 млрд доларів.

Однією із інституцій, робота якої однією з перших зазнала відчутних змін у зв'язку із введенням воєнного стану, стала митниця. Уряд України, Парламент та профільні органи виконавчої влади ухвалили значну кількість нормативно-правових актів, які не лише спрощують порядок митного оформлення товарів, транспортних засобів, а також надають певні пільги для імпортерів [1]. Ці заходи спрямовані на оперативне та безперешкодне ввезення з-за кордону вантажів, які є особливо актуальними в умовах воєнного стану (гуманітарна допомога, товари першої необхідності, продукти харчування, паливо та інші). Нова реальність встановлює нові правила, до яких потрібно швидко адаптуватися.

Перш за все, що зробила держава з моменту введення воєнного стану, це внесла зміни ввезення найбільш необхідних для життєзабезпечення та оборони країни товарів. Основні зміни стосуються такого:

1. Спрощений порядок ввезення гуманітарної допомоги.

Товари визнаються гуманітарною допомогою за декларативним принципом, їх пропуск здійснюється за місцем перетину митного кордону України на підставі декларації, заповненої особою, що перевозить товар, та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД), зокрема, ліцензування та квотування. Для ввезення товарів гуманітарної допомоги на період воєнного стану не застосовуються стандартні порядки митного оформлення вантажів гуманітарної допомоги, що діяли до початку війни [2].

2. Тимчасове звільнення від оподаткування товарів та транспортних засобів ввізним митом (всіх суб'єктів господарювання) та ПДВ (суб'єктів господарювання, які зареєстровані платниками єдиного податку I, II та III (крім тих, що сплачують 3% доходу) груп).

Транспортні засоби, що ввозяться фізичними особами, також звільняються від сплати акцизного податку. Податкові та митні пільги застосовуються з дня, наступного за днем набрання чинності змін до Митного та Податкового кодексів (офіційного опублікування), тобто з 6 квітня 2022 року. Є винятки – зазначені пільги не застосовуватимуться до товарів, які походять або ввозяться з країни-окупанта, агресора та/або з окупованої території України, а спрощення мита – також і до алкогольних напоїв та тютюнових виробів. Такі зміни покликані створити найшвидшу митницю у світі. Планується, що митне оформлення товарів не перевищуватиме 1 години [3].

3. Спрощена процедура звільнення від оподаткування ПДВ лікарських засобів, медичних виробів та допоміжних засобів до них.

Наразі не потрібно отримувати довідку від МОЗ чи особи, уповноваженої на здійснення закупівель у сфері охорони здоров'я. Також розширено перелік лікарських засобів, що закуповують для виконання програм та здійснення централізованих заходів з охорони здоров'я [4].

Отже, введення воєнного стану має значний вплив на економіку країни. Держава робить все, щоб запобігти та врегулювати всі можливі ситуації. Тому до «плюсів» митного оформлення товарів під час воєнного стану можемо віднести: спрощення процедур при здійсненні митного оформлення відміна експортно/митних процедур, перехід митних декларацій на європейські стандарти, що буде мати значний вплив у майбутньому. Проте є низка «мінусів», серед яких: слабкий контроль (збільшення контрабанди та перевезення заборонених товарів), збільшення корупції також випадки оформлення комерційних вантажів під гуманітарну допомогу.

Список використаних джерел:

1. Накліцький Д. Митне оформлення товарів на період воєнного стану: ключові новації для бізнесу. URL: https://biz.ligazakon.net/news/210518_mitne-oformlennya-tovarv-na-perod-vonnogo-stanu-klyuchov-novats-dlya-bznesu
2. Постанова Кабінету Міністрів України «Про деякі питання пропуску гуманітарної допомоги через митний кордон України в умовах воєнного стану» [Електронний ресурс] // № 174 від 1 березня 2022 р. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/174-2022-%D0%BF#Text>
3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про деякі питання здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, зокрема транспортних засобів, в умовах воєнного стану» [Електронний ресурс] // № 330 від 20 березня 2022 р. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/330-2022-%D0%BF#Text>
4. Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 2 грудня 2015 р. № 1153 і від 7 березня 2022 р. № 216» [Електронний ресурс] // № 291 від 16 березня 2022 р. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/291-2022-%D0%BF#Text>

Хіма В. І.

Науковий керівник: к.е.н., доц. Дубик В. Я.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ВАЛЮТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ ЗА УМОВ ВОЄННОГО СТАНУ

В перший день повномасштабного вторгнення росії на територію України, Національний Банк України («НБУ») стрімко відреагував на можливі ризики валютного ринку і прийняв Постанову №18 від 24 лютого 2022 року «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану» («Постанова №18»). НБУ свідомо зафіксував курс валют та встановив певні обмеження, в тому числі, на валютні операції та рух капіталу, для того, щоб зберегти цінову та фінансову стабільність.

Дійсно, адаптація політики НБУ та запровадження антикризових заходів дозволили пом'якшити шок на початку війни для банків, захистити інтереси бізнесу та громадян, а також підтримати безперебійність розрахунків. Наразі економіка почала готуватись від потрясіння перших днів війни. З квітня-травня ми побачили, що ділова активність в Україні почала помірно налагоджуватися тому український бізнес поступово відновлює діяльність, особливо у відносно спокійних областях. В той же час, багато українських компаній працюють суттєво нижче довоєнного рівня завантаженості. Одним з факторів цього є скорочення внутрішнього попиту через війну, а також фактична відсутність імпорту, що впливає на можливості виробництва і безперервність діяльності. Втім, саме імпорт відіграє важливу роль у воєнний час.

Багато підприємств, які забезпечували до цього потреби економіки, було зруйновано або пошкоджено за час війни. І, звісно, для їх відновлення та

продовження функціонування необхідне імпорту обладнання та товари. Саме поновлення торгівлі та виробництва даватимуть прибуток, який зараз є вкрай необхідним для економіки країни. Тож на сьогодні без імпорту українській економіці не обійтися.

Національний банк вжив заходів з метою зменшення попиту в готівковому сегменті валютного ринку та захисту міжнародних резервів, а також уточнив низку норм, спростивши умови завезення гуманітарної допомоги в Україну та розширивши можливості українського бізнесу вести зовнішньоекономічну діяльність.

Національний банк із 1 жовтня збільшив із 50 тис. грн до 100 тис. грн (в еквіваленті) щомісячний ліміт на купівлю громадянами безготівкової іноземної валюти з подальшим розміщенням на безвідкличний депозит від трьох місяців.

Такі зміни дадуть змогу додатково переорієнтувати попит населення з готівкової іноземної валюти на безготівкову, адже операції з продажу безготівкової валюти банками здійснюються за курсом, ближчим до офіційного, ніж з продажу готівкової, є зручнішими та безпечнішими.

Загалом, Національний банк 21 липня дозволив банкам продавати громадянам безготівкову іноземну валюту за умови вкладення цих коштів на строковий депозит. Кількість банків, які пропонують таку послугу, поступово збільшується. Зокрема, упродовж серпня-вересня таку можливість забезпечили кілька банків із найбільшою кількістю клієнтів.

Переказ бізнесом іноземної валюти за кордон за рахунок наявної валюти для утримання власних підрозділів

Національний банк дав змогу підприємствам із 1 жовтня переказувати кошти на рахунки їхніх підрозділів та філій за кордоном за умови одночасного дотримання низки умов, зокрема:

- такі перекази дозволені лише для утримання відповідних філій чи підрозділів;
- щомісячний обсяг переказів не має перевищувати четвертої частини від загальної суми коштів, яку бізнес переказав у 2021 році за кордон для утримання його підрозділів;
- перекази мають здійснюватися за рахунок наявної в бізнесу власної іноземної валюти.

З огляду на те, що відповідні перекази здійснюватимуться бізнесом за рахунок наявної іноземної валюти, відповідний дозвіл не чинитиме тиску на міжнародні резерви України, але водночас сприятиме поліпшенню умов роботи українського бізнесу з просування власних товарів на зовнішніх ринках.

Національний банк з 5 жовтня повертає заборону на P2P-перекази з гривневих платіжних карток українських банків на картки іноземних банків.

Дозвіл на P2P-перекази за кордон з гривневих платіжних карток, ухвалений у квітні 2022 року, дав змогу українцям підтримати під час найважчого періоду своїх близьких, які вимушено переїхали в інші країни через повномасштабну агресію РФ. Водночас після понад семи місяців воєнного стану роль такого інструмента для підтримання громадян за кордоном зменшується, водночас ризики його використання, щоб обійти обмеження на купівлю валюти, збільшуються. Зважаючи на це, такий захід сприятиме захисту міжнародних резервів України, які є важливими, зокрема, для безперебійної роботи економіки та для здійснення оборонних закупівель.

Отож українці й надалі матимуть змогу переказувати кошти за кордон для оплати навчання (на рахунки навчальних закладів), лікування, транспортування хворих, витрат, пов'язаних зі смертю, а також для сплати аліментів. Крім того, НБУ врахував запити громадян та дозволив із 1 жовтня переказувати кошти за кордон для

оплати навчання на рахунок юридичної особи-нерезидента, яка відповідно до наданих навчальним закладом повноважень здійснює приймання коштів.

Також громадяни можуть переказувати кошти між гривневими платіжними картками українських банків, незалежно від країни фактичного перебування клієнта. Крім того, зберігатиметься дозвіл на Р2Р-перекази з валютних платіжних карток українських банків на картки іноземних банків у межах щомісячного ліміту в розмірі 100 тис. грн (в еквіваленті), який є спільним для цих операцій та для операцій.

Ураховуючи запити банків та благодійних фондів, а також результати детального опрацювання цього питання з іншими державними органами, Національний банк запроваджує з 1 жовтня додаткові підстави для завершення валютного нагляду за дотриманням граничних строків розрахунків за операціями з імпорту продукції, яка ввозиться в Україну як гуманітарна допомога.

НБУ визначив перелік документів, що дають змогу банкам завершити валютний нагляд за такими імпортними операціями. Серед них, зокрема: декларація про перелік товарів, що визнаються гуманітарною допомогою, а також документи, що підтверджують передавання або одержання ввезеної гуманітарної допомоги її отримувачем.

Крім того, Національний банк дозволив переказ коштів нерезиденту за договором комісії, агентським договором або договором доручення через продаж з 24 лютого 2022 року послуг або робіт, що входять до переліку, визначеного Постановою КМУ № 153.

Відповідні зміни та низка інших уточнюючих змін унесені постановою Правління Національного банку України від 29 вересня 2022 року № 211 "Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 року № 18". Більшість положень документа набирають чинності з 1 жовтня 2022 року, крім повернення заборони на Р2Р перекази з гривневих платіжних карток на картки іноземних банків (набрав чинності з 5 жовтня 2022 року).

Список використаних джерел:

1. Веб-сайт Верховної ради України. Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0165500-22#Text>. (Дата звернення 11.10.2022р.)

2. Веб-сайт Національного банку України. Електронний ресурс: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-vjivaye-zahodiv-dlya-zmenschennya-popitu-v-gotivkovomu-segmenti-valyutnogo-rinku-zahistu-mijnarodnih-rezerviv-i-utochnuyue-nizku-norm>

Чепіль Ю.Б.

Науковий керівник: к.е.н., доц. Слобода Л. Я.

Львівський національний університет імені Івана Франка

СУТНІСТЬ, ПЕРЕВАГИ ТА РИЗИКИ ОФШОРИЗАЦІЇ СФЕРИ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

Впродовж останніх років під тиском глобалізації, ринково-економічна сфера набуває міжнародного характеру. Підприємства починають охоплювати не тільки вітчизняний ринок, але і прагнуть "вийти" на міжнародний. Нерідко, виникають різні ситуації, де підприємства стикаються з сильним податковим тягарем, тому прагнуть сплачувати податки, зменшуючи всіма силами їх розмір. Одним із найпоширеніших способів зменшення податкового тягара є створення офшорних зон.

Поняття «офшорні зони» в перекладі означає «поза берегом». Відтак, «офшорний центр» – це фінансовий центр, який заохочує приплив іноземного

капіталу шляхом надання податкових та інших пільг іноземним компаніям, зареєстрованим в країні розміщення центра.

Як і кожен сферу, офшорні зони можна класифікувати за різними ознаками. Найпоширенішим є поділ офшорних зон на:

- податкові гавані (класичні);
- країни із сприятливим оподаткуванням (низько-податкові юрисдикції).

До перших входять невеликі острівні території, які можуть бути як самоуправними заморськими володіннями інших держав, так і незалежними державами. До першої групи відносять наступні країни: Багамські острови, Британські Віргінські острови, Сейшельські острови, Беліз, Бермуди, Кайманові острови, Нормандські острови, Монако, Панама, Маршаллові острови, та інші. Для класичних офшорів характерні наступні елементи: дешева створення компанії; невисоке оподаткування; відсутність вимог до бухгалтерської та фінансової звітності; обов'язковий збір власника компанії в бюджет держави. Відомо, що економічний розвиток даних територій є відносно невисоким.

До другої групи низько-податкових юрисдикцій відносять більшість країн Європи, такі як: Швейцарія, Ірландія, Мальта, Сінгапур, Кіпр, Гонконг, Нідерланди, Естонія, Велика Британія, Ліхтенштейн та інші. В таких юрисдикціях міжнародні компанії обкладаються податком на прибуток, проте отримують податкові пільги, а ставка податку невисока, зазвичай це 3–8%. З іншого боку, наявність навіть мінімальної ставки робить неможливим уникнення податку фінансової звітності у відповідні державні органи [1].

Також варто звернути увагу і на наступну класифікацію офшорних зон. Їх поділяють на [2]:

- універсальні – представляють пільгові умови оподаткування компаніям, незалежно від виду їх діяльності (Британські Віргінські острови, Бермудські острови, Кайманові острови, Острови Кука).
- спеціалізовані – ті, які спеціалізуються в окремих областях фінансової діяльності. До прикладу, це: Швейцарія (інвестиційна та банківська діяльність), Австрія (банківські послуги для фізичних осіб), Монако (податкове планування для фізичних осіб), Нідерланди (інвестиційна діяльність).

На даний час більшість офшорних центрів відноситься до числа універсальних.

Що стосується сучасного розвитку офшорної сфери, то на сьогодні найбільшу популярність мають офшорні зони в Гонконзі та Сінгапурі. Гонконг і Сінгапур – місця, де пропонують більш доступну вартість запуску та ведення бізнесу, включаючи територіальний принцип оподаткування і мають багато привілеїв.

Зазначимо, що роль офшорів в міжнародному русі капіталу неухильно зростає. Якщо два чи три десятиліття років в світі було всього лише кілька офшорів, то в останні роки їх використання стало набагато доступнішим. Тому, слід виділити найбільш відомі та популярні офшорні центри світу (табл. 1).

Таблиця 1

Характеристика найпопулярніших офшорних центрів

Країна розташування	Характеристика
Великобританія	Звітність є обов'язковою, але податки можна уникнути. Респектабельна юрисдикція. В Україні не вважають офшором. Реєстраційна вартість та вартість 1-го року утримання підприємства – 2860 USD. Щорічне утримання впродовж наступних років – 1900 USD.
Кіпр	Низько-податкова юрисдикція (лише 10 % від прибутку). Зручна

	для фінансування та інвестицій. В Україні не вважають офшором. Реєстраційна вартість та вартість 1-го року утримання підприємства – 2180 Euro. Щорічне утримання впродовж наступних років – 1500 Euro.
Сінгапур	Респектабельна юрисдикція середнього цінового сегменту. Зручна для інвестування. В Україні не вважають офшором. Реєстраційна вартість та вартість 1-го року утримання підприємства – 6080 USD. Щорічне утримання впродовж наступних років – 4200 USD.
Багамські Острови	Прості в обслуговуванні підприємства. Плата у бюджет є фіксованою. Не треба звітності. Зручні для реалізації захисту активів. В Україні визнаються офшором. Реєстраційна вартість та вартість 1-го року утримання підприємства – 3200 USD. Щорічне утримання впродовж наступних років – 2500 USD. Завдяки забезпеченню податковими пільгами й гарантією таємниці вкладів Багами стали світовим фінансовим центром. Страхові компанії на Багамах можуть володіти мінімальними обсягами капіталу і для них майже немає жодних податків, за винятком щорічного державного збору. На Багамських Островах треба ліцензувати тільки страхову й банківську справу.
Сейшельські Острови	Дешеві та прості в обслуговуванні підприємства. Плата в бюджет є фіксованою. Звітність відсутня. Зручні для реалізації захисту активів. В Україні визнаються офшором. Реєстраційна вартість та вартість 1-го року утримання підприємства – 2400 USD. Щорічне утримання впродовж наступних років – 1650 USD.
Британські Віргінські Острови	Респектабельна юрисдикція. Плата в бюджет є фіксованою. Звітність відсутня. Зручні для реалізації захисту активів. В Україні визнаються офшором. Реєстраційна вартість та вартість 1-го року утримання підприємства – 2650 USD. Щорічне утримання впродовж наступних років – 1900 USD.
Дубай	Юрисдикція середнього цінового сегменту. Зручна для інвестування. В Україні не вважають офшором.

Джерело: [3].

На сучасному етапі поширення офшорних юрисдикцій часто можна виділити як позитивні, так і негативні ефекти. До позитивних слід віднести:

- збільшення обороту капіталу та розвитку фінансових ринків;
- створення сприятливого інвестиційного клімату та збільшення обсягів інвестування;
- створення робочих місць;
- відсутність необхідності контролю за діяльністю офшорних компаній органами влади.

Натомість, негативними сторонами діяльності офшорних зон є:

- відтік капіталу;
- зростання тіньової економіки;
- недобросовісна податкова конкуренція (уникнення від податків);
- зростання безробіття в країнах-донорах;
- нестабільність економіки у зв'язку з перспективою акумуляції в офшорних зонах великих обсягів капіталу.

На жаль, впродовж останніх років у державах, зокрема й в Україні, відтік капіталу в офшорні юрисдикції приймає дедалі більші масштаби, у зв'язку із чим

загострюються негативні аспекти застосування податкових гаваней. Варто зазначити, що вітчизняні підприємці знаходяться серед лідерів за наявністю утворених офшорних компаній. Ймовірними передумовами цього становища, де офшорні юрисдикції є розповсюдженими серед підприємців і окремих осіб в Україні, можна вважати нагромадження великих капіталів, які вимагають легалізації; низький рівень розвитку фінансового ринку; неефективність політики оподаткування; небезпечні декларації доходів високого рівня; корупція багатьох чиновників, які здійснюють контроль тощо. Окрім цього, іншими мотивами застосування національними підприємствами всіх переваг офшорних зон є: нульова чи низька податкова ставка; відносна легкість у здійсненні реєстрації підприємства; відсутність у офшорних зонах зобов'язання щодо надання звітності; рух капіталу й нерозголошення інформації про власників; добровільна присутність засновників компанії [4].

Боротьба з використанням офшорних центрів в Україні в цілому зводиться до публікації переліків офшорів, співпраця з якими не рекомендується для українського бізнесу. Проте, також слід звернути увагу на основні напрями деофшоризації національної економіки [5]:

- поліпшення економічної ситуації та інвестиційної привабливості країни;
- регулювання валютного, податкового, митного та інвестиційного контролю;
- проведення амністії для капіталу в офшорних компаніях;
- підвищення відповідальності фірм по реєстрації або купівлі офшорних компаній;
- донорахування податків у разі встановлення факту існування офшорної компанії;
- вдосконалення бази інформаційного забезпечення та контролю над міграцією капіталу в країни-офшори.

Отже, існує багато як позитивних, так і негативних аспектів функціонування офшорних юрисдикцій. А проблеми, пов'язані з офшорними юрисдикціями потрібно піднімати та розв'язувати на рівні глобальної економіки із залученням інших держав та міжнародних організацій задля гармонізації системи оподаткування й системи штрафів для зменшення відтоку капіталу з держави.

Список використаних джерел:

1. Лещенко Р. М. Офшорні юрисдикції: історія виникнення, поняття та класифікація. Часопис Київського університету права. 2014. № 1. С. 148-154. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkup_2014_1_35.
2. Баронов. В. І. Вільні економічні і офшорні зони: навч. посібник. М.: Магістр: ІНФРА-М. 2013. С. 560-561. URL: <https://www.labyrinth.ru/books/681000/\>
3. Міжнародні економічні та суспільні відносини: стан, проблеми, перспективи розвитку: монографія /за ред. Л.М. Савчук, М.В.Корнєєва. – Дніпро: Пороги, 2021. – 488с.
4. Сардак С. Е., Ситнік А. І. Вплив офшорних зон на економіку держави (на прикладі України). Світове господарство і міжнародні економічні відносини. 2018. №25. С.52–57.

Штундер І.М.
Науковий керівник: д.е.н., проф., Ватаманюк-Зелінська У.З.
Львівський національний університет імені Івана Франка

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

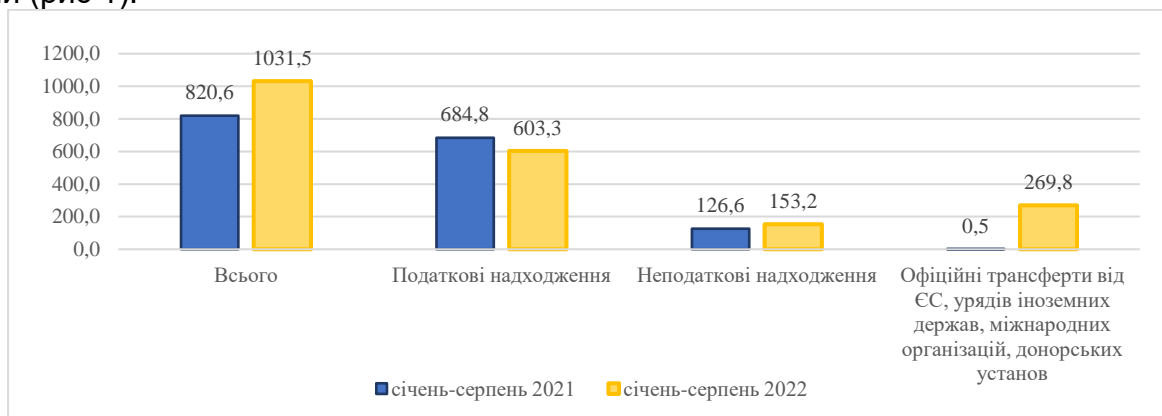
Фінансова безпека кожної держави, як складова національної безпеки, є основою для економічної стабільності, створення ефективної системи соціального захисту населення, забезпечення обороноздатності країни, підвищення добробуту громадян та вирішення соціально-економічних проблем. Сьогодні, в умовах воєнного стану, для нашої держави питання фінансової безпеки набуває ще більшого значення, адже оборона країни, армія, ефективне функціонування органів оборони та захисту, спирається на достатнє та стабільне фінансове забезпечення. Саме від фінансування цих напрямів залежить майбутня перемога і безпекова складова існування нашої держави та інтересів населення [1].

Фінансова безпека держави – це стан фінансової системи, за якого створюються необхідні фінансові умови для стабільного соціально-економічного розвитку країни, забезпечується її стійкість до фінансових потрясінь та дисбалансу, формуються умови для збереження цілісності та єдності її фінансової системи. Загалом, фінансова безпека держави означає:

- захищеність фінансових інтересів суб'єктів на усіх рівнях фінансових відносин;
- достатній рівень фінансової незалежності, стабільності та стійкості фінансової системи країни в умовах впливу зовнішніх і внутрішніх дестабілізаційних чинників, що загрожують національним інтересам у фінансовій сфері;
- здатність фінансової системи держави забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи та стає економічне зростання.

Фінансова безпека є багатогранним поняттям, адже включає в себе бюджетну безпеку, боргову, банківську, валютну, грошово-кредитну, інвестиційну та безпеку небанківських фінансових ринків (фондового і страхового). Тобто, фінансова безпека може бути забезпечена лише за умови ефективного розвитку усіх складових фінансової системи [2].

На наш погляд, сьогодні найважливішою складовою фінансової безпеки України є стала бюджетна безпека, адже саме бюджет є основним видатковим інструментом фінансування оборони держави, української армії, діяльності органів оборони та захисту. Отож, зосередимо увагу на аналізі показників бюджетної системи (рис 1).

Рис. 1. Доходи Державного бюджету України в січні-серпні 2021-2022 рр., млрд. грн.

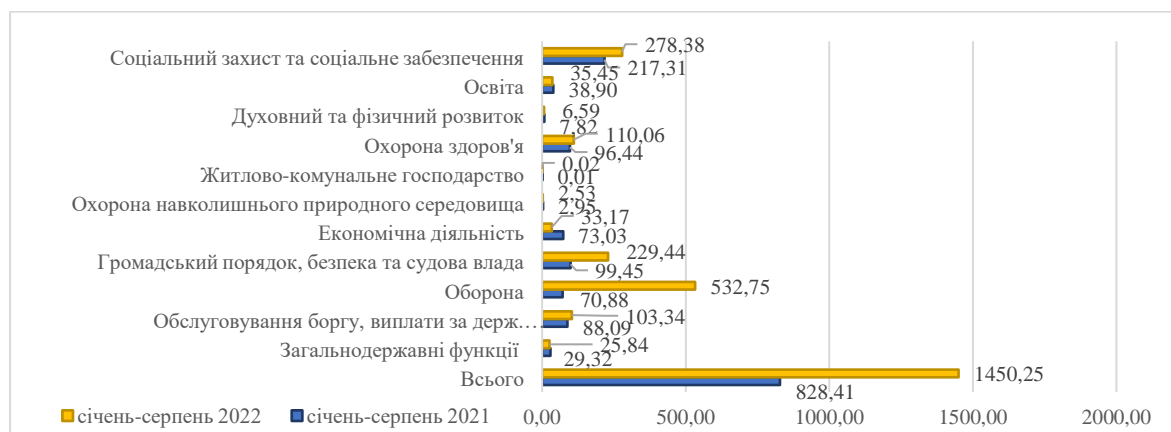
Джерело: [3].

Важливим індикатором бюджетної безпеки є обсяги доходів Держаного бюджету України. Так, з рисунку 1 можемо спостерігати, що надходження бюджету за січень-серпень 2022 р. зросли на 210,9 млрд. грн. у порівнянні з аналогічним періодом минулого року. У структурі доходів податкові надходження, як і в довоєнний час займають найвагомішу частку – 58 %, але їх величина скоротилась понад 81 млрд. грн (11 %).

Зокрема, обсяги ПДВ за січень-серпень цього року становили 90 % надходжень 2021 р., податку на прибуток підприємств – 82 %, акцизного податку – 59 %, ввізного мита – 50 %. Основна причина таких низхідних тенденцій є те, що багато підприємств припинили свою діяльність через знищення складів, промислових потужностей, або ж знаходяться на тимчасово окупованій території, або ж релоковані частково. До того ж, закриття портів та повітряного простору мало значний вплив на зовнішньо-економічну діяльність українських підприємств, що призвело до погіршення їх фінансово-економічного стану. Однак надходження від ПДФО до Державного бюджету України протягом січня-серпня 2022 р. зросли на 5 %, що зумовлено зростанням відрахувань із заробітних плат військовослужбовців. Обсяги рентної плати збільшились у порівнянні з минулим роком на 66 %, що є наслідком зростання світових цін на природний газ і відповідним підвищенням ставок рентної плати за видобування [3].

Протягом 8-ми місяців 2022 р. неподаткові надходження до державного бюджету збільшились понад 21 %, у порівнянні з аналогічним періодом 2021 р. Причиною цього було “прохання” уряду до державних підприємств та Нацбанку достроково переказати у державний бюджет прибутки за період 2021 р. Водночас для того, щоб компенсувати недоотримання доходу, урядом було залучено значні обсяги трансфертів від ЄС, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ. Зокрема, ці надходження протягом січня-серпня 2022 р. становили 269,8 млрд. грн., що склало понад 26 % доходів Державного бюджету України [3].

Для аналізу ефективності використання бюджетних коштів розглянемо обсяги і структуру видатків Державного бюджету України. З рисунку 2 бачимо, що видатки протягом січня-серпня 2022 р. у порівнянні з 2021 р. зросли на 628,1 млрд. грн., здебільшого за рахунок збільшення оборонних витрат, адже захист суверенітету і територіальної цілісності нашої держави вимагає значних обсягів фінансування.

Рис. 2. Видатки Державного бюджету України в січні-серпні 2021-2022 рр., млрд. грн.

Джерело: [3].

У період воєнного стану Україна відмовилася від усіх видатків, які мали бути спрямовані на капітальне будівництво чи розвиток, а це близько 140 млрд. грн. за кошторисом плану Державного бюджету на 2022 рік. За оперативною інформацією Державної казначейської служби України за січень-серпень 2022 р. план видатків виконаний лише на 81,7 %, через перенаправлення фінансування на пріоритетні воєнні напрямки. Так, витрати на оборону у січні-серпні 2022 р. порівняно з періодом 2021 р. зросли на 461,9 млрд. грн. і становлять найбільшу питому вагу у структурі видаткової частини державного бюджету – більше 36 % (532,75 млрд. грн.).

Також значущу частину видатків бюджету займає соціальний захист та соціальне забезпечення, це становить понад 19 % (278,38 млрд. грн.). Даний напрямок видаткової частини зріс протягом восьми місяців 2022 р. проти аналогічного періоду 2021 р. на 28 %, що пов'язано зі зростанням загальної кількості соціально незахищеного населення в результаті воєнних подій, яке потребує державної підтримки.

Третім напрямом за величиною фінансування є забезпечення охорони громадського порядку, безпеки та судової влади, що становить майже 16 % загальних видатків Державного бюджету України. До того ж, ці видатки зросли у січні-серпні 2022 р. у 2,3 рази, що зумовлено необхідністю посилити виконання державою функцій охорони в умовах воєнного стану. Отож, така структура видатків Державного бюджету України спричинена викликами сьогодення, що вимагають фінансування, насамперед, соціальної підтримки населення та забезпечення національних інтересів нашої держави.

Окрім того, доцільно проаналізувати показник дефіциту державного бюджету, щоб визначити рівень збалансованості дохідної і видаткової частини. З рисунків 1 та 2, можемо зауважити, що за січень-серпень 2022 р. державний бюджет виконано з дефіцитом у сумі 416,9 млрд. грн., у тому числі загальний фонд – у сумі 418,1 млрд. грн., проти запланованого розписом загального фонду дефіциту у сумі 864,2 млрд. грн. Такий малий дефіцит пов'язаний із різким збільшенням грантової зовнішньої допомоги, яка, на відміну від кредитів, класифікується як доходи держбюджету, а не фінансування його дефіциту.

Фактичні державні запозичення до загального фонду державного бюджету за січень-серпень 2022 р. склали 716,2 млрд. грн. або 106,5% від запланованих на цей період. Від розміщення ОВДП на фінансування державного бюджету залучено 442,8 млрд. грн., тоді як із зовнішніх джерел залучено 273,5 млрд. грн [3].

Отож, фінансова безпека держави в умовах війни є вкрай важливим питанням, оскільки забезпечення фінансової стабільності та виконання на мінімальному рівні базових фінансових функцій держави – це невід'ємна складова майбутньої перемоги. Дослідивши бюджетну безпеку, як одну із складових фінансової, можемо сказати, що рівень фінансової безпеки України в умовах війни погіршився через ряд причин: відтік капіталів за кордон і масове використання офшорних юрисдикцій для уникнення від оподаткування всередині країни; критично високий рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет України та соціальні фонди; значне зниження податкових надходжень до державного бюджету, зруйнування бізнесу, безробіття, зниження платоспроможності населення.

Для того, щоб покращити фінансову безпеку нашої держави доцільно: продовжити систематичне бюджетне фінансування основних галузей оборони за рахунок спрощеного, але стабільного правового механізму оподаткування державних та приватних підприємств; проводити стабільну монетарну політику; запровадити спрощення правових засад ведення бізнесу та відкриття малих підприємств, для забезпечення систематичного надходження податків до бюджетів всіх рівнів.

Список використаних джерел:

1. Тулуш Л. Д., Леонтович С. П., Радченко О. Д. Державне регулювання фінансової безпеки в умовах воєнного стану: веб-сайт. URL: <http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/237/6440/13293-1?inline=1>
2. Марченко О. М., Пушак Я. Я., Ревак І. О. Фінансова безпека держави: навч. посібник. Львів, 2020. С. 7-14. URL: http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/2964/1/FinansovaBezpeka_30-04_2020.pdf
3. Інформація щодо виконання Зведеного та Державного бюджетів України. Офіційна статистика Міністерства фінансів України: веб-сайт. URL: https://mof.gov.ua/uk/budget_2022-538